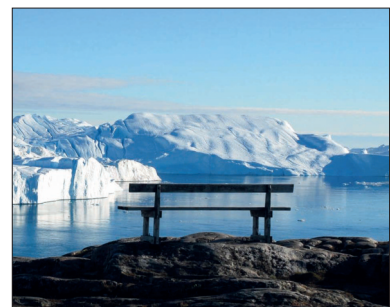

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap isumaliutissiisutaata malitseqartinnera pillugu nassuiaat

Imai

Siulequt	3
Aallaqqaasiut	5
1 Meeqqat inuusuttullu	8
2 Ilinniartitaaneq	11
3 Inuussutissarsiutitigut suliffeqarnikkullu naalackersuinikkut ingerlatsineq	14
4 Utoqqaat	18
5 Sanaartorneq	20
6 Pisortat ingerlatsivii	22
7 Akileraarutit akitsuutillu, ineqarnermut politikki aamma atugarissaarnermut ikiorsiissutit	24
Akileraarusiisarneq	24
Akileraarutitik aqutsineq sunniuteqarluartoq – "Kiffaq"	25
Akileraartarnermut tunngatillugu naalackersuinikkut ingerlatsineq	26
Inuit akileraarutaat	27
Inuussutissarsiutit akileraarusersorneri	28
Isumaginninnermi naalackersuinikkut ingerlatsineq	29
Ineqarnermut suliassaqarfimmi naalackersuinikkut ingerlatsineq ..	30
Eqikkaaneq	33

Siulequt

Naalackersuisut 2009-mi atuutERMATA ersarippoq aningaasaqarnikkut isumaginnikkullu annertuunik unammilligassaqartugut. Isertitaasartut nikingassuteqarnerat annertooujussuuvoq, amerlasuut appasissumik isertitaqarput aammalu meerarpassuit peroriartorneranni atugarliortitsisunik inuuniarnikkut ajornartorsiuteqartoqarpoq. Ikippallaartut piginnaalersitsisumik ilinniagaqarsimapput. Tamatuma tunisassiorsinnaanerput isertitaqalersinnaanerpullu kigaallassimaartippaa tamatumalu kingunerisaanik amerlasuut suliffeqarnermut annertunersumik atassuteqanngillat appasissunillu isertitaqartarlutik.

Inuuniarnikkut aningaasaqarnikkullu unammilligassanut aaqiissutissanik siunnersuusiortusaaq Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq 2009-mi pilersinneqarpoq. Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutini annertoouq upernaq saqqummiuppaa, ajornartorsiutit sukumiisumik misissoqqissaarsimallugit aaqiissutissanillu ataqatigiissunik siunnersuuteqarluni. Ataatsimiititaliap peqqissaartumik kinguneqarluartussamillu sulisimanera nersuaalaarneqartariaqarpoq, Kalaallit Nunaata siunissaata aaqqissuunneqarnissaa pillugu aalajangiinissatsinnut tunngavissilluarmatigut.

Isumaliutissiissutip paatsuugassaangitsumik erseqqissarpaa unammilligassatsinnut pisariitsunik ajornaatsunillu aaqiissutissaqanngitsoq aammalu allanngortitsinani iliuseqannginneq periarfissaanngitsoq. Suliniutit iluarsaaqqinnerillu arlalissuit, tamarmik immikkut inuiaqatigiit atugarissaartut ingerlatiinnarnissaannut nukittorsarnissaannullu pitsaanersumik tunngavisseeqataasinnasut atorfissaqartippavut. Meeqqanut peroriartornerminni atugarliortunut suliniuteqarneq nukittorsartariaqarparput, amerlanerujussuit pitsaasumik ilinniagaqartariaqarput peqatigisaanillu utoqqaat pilersorneqartussat amerliartorput. Tamatumunnga isumalluutissat inuussutissarsiorsinnaasut tunniussinnaasaat pisariaqartineqarput. Ilinniagaqarsimasut amerlanerusut, inuussutissarsiuutini periarfissat avammut niuernermet sammisut nutaat atorluarneqarnerat aammalu inuussutissarsiuutini nalinginnaanerunni pisariillisaanerit, innuttaasuni isertitat qaffasinnerulersinniarnerinut iluaqutaassapput, taamaalillutillu akileraarutitigut isertitanik amerlanerulersitsissallutik. Tamatuma saniatigut ineqarnermet suliasaqarfimmi, isumaginninnermi ikiorsiissutini akileraarusiisarnermilu annertuumik aaqqissuusseqqinnissaaq ataatsimiititaliamit siunnersuutigineqarpoq. Ilinniagaqalernissamik, sulinermet tunniussisinnaanerulernissamik aammalu imminnut pilersulernissamut ataasiakkaat piumassuseqarnerulernissaat iluarsaaqqinnermi qulakkeerneqassaaq.

Akileraartarnermet Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap unammilligassavut misissuiffigeqqissaarsimavai, aammalu aaqiissutissatigut periarfissanik ataqatigiissunik innersuusilluni. Maannakkut uagut aallartittariaqalerpugut. Aallaqqaammumt sumi aallartissanersugut qanorlu tulleriiarissanersugut pingaarnertigut naalackersuinikkut Inatsisartuni oqallittussaavugut. Tulliullugu inatsisitigut piareersaalluni suliaqarnerit pilersaarusiorneqassapput aallartinneqassallutillu, kommunit soqutigisaqatigiiffiillu akuliutsinneqassapput, aammalu Inatsisartuni siunnersuutit sukumiisumik suliarineqassallutik.

Innuttaasut qanimut sullinneqarneranni suliassat arlalissuit isumaginissaat kommunit akisussaaffigaat, tassunga ilanngullugu meeqqanut inuusuttunullu suliniutit, meeqqat atuarfiat aamma utoqqaat innarluutillillu sullinneqarneri. Iluarsaaqqinnermi anguniagassat paaseqatigiissutiginiissaat aammalu isumalluutit sapinngisamik sunniuteqarluarnerpaamik atornerqarnissaat qulakkeerniarlugit Naalakkersuisut aamma kommunit akornanni suleqatigiinneq nukittorsarneqassaaq. Meeqqat atuarfianni atuartut amerlanerpaartaasa meeqqat atuarfianni naammassereernerminni ilinniagaqalernissaannut inersimasutullu inuulernermi aallartiluaanissaannut tunngavissiiinissaq immikkut unammilligassaavoq.

Siunissami inuiaqatigiit atugarissaartut tunngavilerneqarnissaat ukiup ataatsip marlulluunniit ingerlanerinnaanni pilersinneqarsinnaanngilaq. Ukiorpassuit ingerlanerini ataavartumik suliniuteqartoqarnissaa pisariaqarpoq. Taamaattumik unammilligassat ataatsimoorluta nasuerutigalugit aammalu inuiaqatigiinnut atugarissaartunut anguniagassat annertuumik isumaqatigiissutigalugit iluarsaaqqinnermut suliassap aallartinneqarnissaa pisariaqarpoq. Minnerunngitsumillu inuiaqatigiit atugarissaartut sivisuumik atasinnaasumik aningaasalersorneqarnissaat qulakkeertariaqarparput.

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaata malitseqartinnissaa pillugu nassuiaat mannakkut Naalakkersuisut sinnerlugit saqqummiuppara. Siunertaasoq tassaavoq atugarissaarnerup taassumalu aningaasalersornissaanik qulakkeerrinnittussamik iluarsaaqqinnerit pillugit pitsaasumik kinguneqarluartumillu oqallinnissaq. Oqaatigineqareersutut allanngortitsinani iliuseqannginnissaq matumani periarfissaanngilaq.

Maliina Abelsen
Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoq

Aallaqqaasiut

Ullumikkut aningaasaqarnikkut inuuniarnikkullu annertuunik arlalinnik imaannaangitsunik unammilligassaqaarpugut. Meeqqat, inuusuttut ilaqutariillu atugarliortut amerlavallaarput. Innuttaasut isertitarisartagaat annertuumik nikingassuteqaarput aammalu innuttaasut katitigaanerisa ineriartornerani aningaasaqarneq tatisimaneqarpoq, ukiuni qulikkaani tulliuttuni pi-sortat aningaasaqarnerat annertuunik amigartoorfiusussaalluni.

Tamanna tunngavigalugu inuiaqatigiit atugarissaartut ineriartortuarnissaannik naalackersuinnikkut kissaateqarneq aallaavigalugu makku pingaartillugit Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq siunnersuusioqquneqarpoq:

- innuttaasut inuunerminni inuuniarnermilu atugarisaasa pitsaanerulersinnissaat
- kikkut tamarmik piginnaasaminnik atorluaanissamut ilinniagaqalernissamullu kajumissuseqalernissamut periarfissinneqassasut aammalu suliffeqarnermikkut imminnut pilersorsinnaalissasut inuiaqatigiinnullu iluaqutaallutik
- isertitat inuuniarnermilu atugassarititaasut nikingassutaasa nalimmassarneqarnissaat, inuiaqatigiinnilu peqataanissamut assigiimmik atugassaqartitsinissaq
- inuiaqatigiinni sanngiitsunut atugarliortunullu isumaginninnikkut isumannaallisaanerit ingerlalluartut qulakkeernissaat

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Inuiaqatigiit atugarissaartut qulakkeernissaannut aqqutissat pingaarnerit marluk Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliamit tikkuarneqarput:

- 1. Ilatsiinnartumik periuseqarneq*
- 2. Eqeersimaartumik periuseqarneq*

Ilatsiinnartumik periuseqarneq tassaavoq ineriartorneq utaqqiinnarlugu, aningaasaqarnikkullu amigaatit matussuserniarlugit inuiaqatigiinni atugarissaartuni ingerlaavartumik tulluarsaasarneq. Tamatumani pisariaqassaaq sipaarniuteqarneq ikilisaanerillu imaluunniit akileraarutininik qaffaaneq.

Ilatsiinnartumik periuseqarnerup aningaasalersuinikkut amigartoorutit matussuisavai aammalu isertitat aningaasartuutillu oqimaaqatigiinnissaat qulakkeerlugu. Kisiannili taamaaliornikkut ajornartorsiutit taakku iluanniittut aqqiiviginissaat isumagineqassanngilaq. Inooqatigiinnikkut ajornartorsiutit, ilinniartitaanikkut appasisutsip il.il. tungaasigut suliniuteqarnissaq qulakkiissanngilaa. Siuariartorneq arriinerulersissavaa nalingiinngissutsillu qaffakkiartortissallugit.

Eqeersimaartumik periuseqarnermi sulissutigineqassaaq inooqatigiinnikkut, ilinniartitaanikkut agguataarinikkullu ajornartorsiutinik annikillisitsinissaq. Imminut pilersornerulernissamut amerlanerusunik periarfissiissaaq. Tamanna inuiaqatigiit atugarissaartut aningaasalersornissaannut periusissaavoq patajaannerpaaq.

Eqeersimaartumik periuseqarnermi pingaaruteqartoq tassaavoq namminersortut ingerlataanni suliffissaqartitsinerit amerlinissaat. Amerlanerit suliffeqartuussapput. Amerlanerit ilinniarsimasuussapput piginnaasaqarlutillu suliffinnut akissarsiaris-saarfiusunut sulisinnaasunngorlutik. Taamaalilluni amerlanerit imminnut pilersorsin-naangussapput, piitsuunerullu ajornartorsiutaanera annikillissalluni. Namminersor-tut ingerlataanni amerlanerit sulisorineqalerpata akileraarutinit isertitat amerlis-sapput isumaginninnikkullu aningaasartuutit ikilissallutik. Taamaaliornikkut tamanna aningaasalersuinermi amigartoorutinik millisaaqataassaaq.

Suliffissaqartinneqartut amerlinissaat namineerluni pilernaviangilaq. Tamanna pi-sinnaassappat isumaginninnermi ajornartorsiutit millisarneqassapput. Ilinniagaqar-simasut amerlanerussapput. Suliffissat ornillugit nuunnissaminut piumasuseqar-tut amerlanerussapput. Piumasaqaatit annertupput, ukiorpassuillu ingerlaneranni annertuumik suliniuteqarnissaq pisariaqartinneqassaaq.

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq eqeersimaartumik pe-riuseqarnissamut ataatsimoortumik iluarsaaqqinnissamik siunnersuutininik saqqum-miussivoq, tunngaviusut pingasut pingaaruteqarlunnartut tunngavigalugit:

- Meeqqat pitsaasumik peroriartornissaat, inuusuttut pitsaasumik suliffeqarnermul-lu naleqquttumik ilinniagaqarnissaat aammalu sapinngisamik amerlanerpaat immi-nut pilersulernissaannut tunngavissilluarneqarnissaat qulakkeerniarlugu siusissuk-kut iliuuseqarneq.
- Isumaginninnikkut isumannaallisaassutissat ataasiakkaanut isumannaarisussat, ki-siannili aamma suliffeqalernissamut kajumissuseqalersitsisussat tapersersuisus-sallu atorlugit isumaginninnermi oqimaqaatigiinneq suliffissaqartitsinerlu.
- Akileraartarnermi periaaseq suliffeqarnissamik tunngavissaqalersitsisoq aqqu-tigalugu inuiaqatigiit atugarissaartut patajaatsumik aningaasalersorneqarnissaat. Peqatigisaanik periaaseq paasiuminartariaqarpoq, isertitallu imminnut sanilliun-neqarsinnaasut assigiimmik akileraaruserneqartarnissaat qulakkiissallugu. Tapiis-sutit ersittut ersinngitsullu ikilisinneqassapput.

Siunnersuutini paasiuminassuseq pisariissuserlu pingaartinneqarpoq. Taakku tamar-mik innuttaasunut suliffeqarfinnullu periaatsinik paasiuminernerusunik isumannaan-nerusunillu pilersitseqataassapput. Peqatigisaanillu allaffissornikkut piumasqaatit suliakkersuutillu annikillissavaat.

Ilaqutariit tamarmik pingajorarterutaasa missaat meeqqat tapersersornissaannut aningaasa-qarnikkut, inuuniarnikkut aamma/imaluunniit ilinniartitaanikkut nukissaqarniarnermikkut sanngiissuseqartut ilisimaaralutigu nassuerutiginissaa tamannalu tunngavigalugu iliuuseqar-nissarput Naalakkersuisut pingaartippaat. Inuusuttut pingajorarterutaasa marluk ilaqtta-minni qaninnerni imigassamik ajornartorsiuteqarlutik oqaatigaat. Niviarsiaqqat pingajorar-terutai tikillugit aammalu nukappiaqqat ikinnerulaartut kinguaassiutitigit innarlerneqarsima-suupput.

Aamma nalungilarput meerarpassuit ilinniarfinni ingerlariaqqinnissamut kajumilersitsisumik tunngavissiisumillu meeqqat atuarfianniit soraarummeerneq ajortut. Ukioqatigiit 50 %-iisa missaat meeqqat atuarfianni pissarsiarisaminut allaanerusunik allamik ilinniagaqarneq ajorput. Meeqqat nunaqarfimmeersut meeqqanik illoqarfimmeersunit amerlanertigit ajornerusunik angusaqartarput, aamma kalaallisut oqaaseqartut marlunnik oqaaseqartuniit ajornerusunik aniguisarlutik. Taamaattumik meeqqat atuarfiat suliniuteqarfiusussaavoq pingaaruteqartoq sapinngisamik sukkarnerpaamik kivinneqartussa.

Peqatigisaanik isummerfigisariaqarparput Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap oqaatigimmagu inuiaqatigiit kalaallit aqqissuussaaneranni atuuttumi tunngavigineqartoq imminut napatissinnaalersitsinngitsoq, aammalu ajornartorsiuterpassuarnik aaqqiivigineqanngitsunik nassataqarluni. Taamaattumik allanngortitsinani iliuuseqannginnissaq periarfissaanngilaq.

Taamaattumik Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassutigisaa eqeersimaartumik periuseqarnissaq Naalakkersuisut malinniarpaat.

Siunissami atugarissaarnissatsinnut pigissaarnissatsinnullu tunngavissaq maannakkut piler-sissavarput. Ajornartorsiutit taakkua isumaginissaannut politikereit akisussaaffeqarput. Politikereit aqqutissanik innersuussisinnaapput sinaakkutissiisnaallutillu, kisiannili nagga-taatigut ataasiakkaat, ilaqutariit suliffeqarfiillu suliniuteqarnissaat apeqqutaavoq. Uagut nammineq, meerartatta, ernuttatta aamma siunissami inuiaqatigiinni atugarissaarnissaq innuttaasunut tamanut toqqissimanartumik toqqammavissiisooq perusukkutsigu ilinniarti-taanitsinni, suliffitsinni suliffeqarfitsinnilu tamatta annertuumik suliniuteqartariaqarpugut. Akisussaaffik tamanna allanut isumagisassanngortissinnaanngilarput.

Iluarsaaqqinnermut suliap ingerlanera aallartippat paasisariaqarparput suut tamarmik ataatsikkut naammassineqarsinnaanngitsut. Siullermik suliniutit aningaasartuuteqarfiu-sussat ingerlanneqarnissaat sioqqullugu aningaasalersuinissaq inissinneqartariaqarpoq. Aappaatut iluarsaaqqinneq suliffissaqartitsineq, kulturi ataasiakkaanullu atugassarititaasut eqqarsaatigalugit sukkassuseqartillugu ingerlanneqassaaq.

Iluarsaaqqinnermi suliap ingerlanerata sammisassakkaartumik ingerlannissaa

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaani pissutsit arlalissuit sammineqarput suliassaqarfinnilu arlalissuarni inassuteqaateqarluni. Taakku sammisanut pingaarnernut arfineq marlunnut agguarlugit sammineqarnissaat Naalakkersui-sunit toqqarneqarpoq. Taakkununga tamaginnut ataatsimoorfiusooq tassaavoq anguniakkat taakku anguneqarnissaannut suliassaqarfiit akimorlugit suliniuteqarnissaq pisariaqartoq. Tassani sammisat makku pineqarput:

- 1 Meeqqat inuusuttullu
- 2 Ilinniartitaanermut politikki
- 3 Inuussutissarsiutinut suliffeqarnermullu politikki
- 4 Utoqqaat
- 5 Sanaartorneq
- 6 Pisortat ingerlatsivii
- 7 Akileraartarnermut, ineqarnermut isumaginninnermullu politikkimik iluarsaaqqinnerit

Sammissaq 1

Meeqqat inuusuttullu

Meeqqat inuusuttullu pillugit Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Meeqqanut inuusuttunullu arlalitsigut suliniuteqarnissaq pisariaqarpoq, kisianni siusissukut iliuseqarnissaq immikkut pingartinneqarluni.

- Siusissukut iliuseqarneq ilaqutariinnik katsorsaavinnit aallaaveqartinneqassaaq, taamaalilluni sulianik ilisimasallit assigiinngitsut pisariaqartinneqartut tamarmik suleqatigiinnissamut ataatsimoorfissaqassallutik. Isumaginninnermi siunnersortit, ilaqutariinnik ilitersuisartut sulianillu assigiinngitsunik ilisimasallit allat attuumassuteqartut ilaqutariinnik katsorsaavinni sulisorineqassapput.
- Ernisussiortut, peqqissaasut, Perorsaanikkut tarnillu pissusaatigut siunnersuisarfiup (PPR), Piareersarfiit suliffissarsiuussisarfiillu akornanni ilaqutariinnik katsorsaavimmi aalajangersimasumik saaffiginnittarnerit, pikkorissaanerit, sullississutit il.il. pillugit suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqassaaq.
- Katsorsaaviit kommuninit aqqqissuunneqassapput erseqqissunillu anguniagaqassallutik. Aqutsisut erseqqissunik akisussaaffeqassapput isumaginninnermilu ataatsimiititaliamit akisussaaffigineqassallutik. Katsorsaaviit kommunimi tamarmi suliniutit akisussaaffigaat, ilanngullugit nunaqarfiit.

Suliassa qarfirmi suliniuteqarnissamut pisariaqartitsineq annertoorujussuummat isumalluutissat amerlanerit atorineqartariaqarput. Kisiannili suliassa qarfirmut aningaasatigut isumalluutit amerlanerit, ilinniartitaanikkut pinnaasatigullu qaffaasaanissamik piumasaqaatinut atatinngikkaanni, tamanna aalajangiisuulluinnartumik allanngortitsinaviannigilaq. Taamaattumik suliassa qarfirmut isumalluutit amerlanerulernissaannik siunnersuutit ilinniartitaanermit suliassa qarfirmilu ineriartortitsinissamut attuumassuteqarput.

- Suliassa qarfirmi ilinniartitaanerit suliassatigut pitsanngorsaaneq aammalu pikkorissarnissamut ilinniaqqinnissamullu periarfissat eqaannerusut. Suliassamut ilinniarsimasut attaveqatigiiffiinnik angalasartussanillu pilersitsisoqassaaq.
- Ernisussiortut, peqqissaasut, tarnip pissusaanik ilisimasallit ilaqutariinnillu siunnersortit amerlanerusut. Ilaqutariinnik ilitersuisartut angajoqqaarsiallu ineriartortinnissat ilinniartitaanissaallu. Sulisunut meeqqat pitsaanerumik inuuneqarlernissaannut ajornartorsiutinik aqqiissuteqarsinnaasunut iluaqusiinnaasunullu pikkorissuseqarnermut tapit.

Piffissap ingerlanerani suliniuterpassuit aallartinneqarsimapput, amerlanertigullu qanoq pissarsissutaasimanersut imaluunniit sutigut ilinniutaasimanersut paasiuminaattarpoq. Suliniutit nutaat aallaqqaataaniilli erseqqissunik siunertaqassapput, suliniutillu siunertaasut malillugit sunniuteqarnerisut nalilersornissaannut erseqqissumik pilersaaruteqartoqassaaq. Aatsaat taamaaliornikkut misilittakkat ilinniartfigineqarsinnaapput sapinngisamillu pitsaanerpaamik iliortoqarsinnaalluni.

Naalackersuisut isumaliutersuutaat

Siusissukkut iliuseqarnissaq meeqqanut inuusuttunullu naalackersuinikkut anguniagaqarnermi Naalackersuisut ingerlataanni tunngaviusuni pingaarnersaavoq.

Siusissukkut iliuseqarneq, suliassa qarfiit akimorlugit suleqatigiinneq, ineriartortitsineq aamma ilinniartitaaneq kiisalu ilisimasanik inerisaaneq Meeqqanut inuusuttunullu periusissami, UKA 2011-mi saqqummiunneqartussami suliassa qarfiupput aallunniarneqartut. Tassani suliassa qarfiit aallunniarneqartut nalinginnaasumik Akileraartarnermut Atugarisaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaataannut naapertuupput. Taamaalilluni Meeqqanut inuusuttunullu periusissami iliussissat makkua ilaatigut erseqqissarneqartut:

- **Siusissukkut ukiui apeqqutaatillugit suliniuteqarneq.** Suliassa qarfimmi siusissukkut ukiui apeqqutaatillugit suliniuteqarnermi suliniutinut ilaapput peqqinnissa qarfimiit, ilinniartitaanermiit aamma inunnik isumaginninnermut tunngassuteqartuniit ataqatigiissumik ataqatigiissaakkamillu suliniuteqarnerit naartunermit atuartutullu ukiuqalernerup aallartinnissaata tungaanut sammisitat.
- **Siusissukkut ajornartorsiutit apeqqutaatillugit suliniuteqarneq.** Suliassa qarfimmi siusissukkut ajornartorsiutit apeqqutaatillugit suliniuteqarnermi pineqarput meeqqani inuusuttunilu immikkut pisariaqartitsisuni ajornartorsiutit ataavarnerusunngorlutik imaluunniit iluarsineqarsinnaajunnaarlutik ineriartoqqunagit sapinngisamik pilertornerpaamik akiornarneqartassasut.
- **Atornerluinermik katsorsaaneq nukittorsarneqassaaq siunnerfeqartinneqalissallunilu.** Suliassa qarfimmi atornerluinermik katsorsaanermi pineqarput pinngitsuuisinnaannginnerit tamaasa eqqarsaatigalugit pinaveersaartitsineq, meeqqani inuusuttunilu kiisalu ilaqtariinni imigassamik hashimillu atornerluinermik pinaveersaartitsineq katsorsaanerlu immikkut qitiutillugit.
- **Meeqqat ilikkariartornerat ineriartornerallu qulakkeerneqassaaq.** Suliassa qarfimmi meeqqat ilikkariartorneranni ineriartornerannilu pineqarput meeqqat tunngavissa qarluartumik toqqaanissaannut tunngavissaqartitsisumik aningaasaqarnikkullu nammineersinnaaneq angusinnaajumallugit pitsaanerusumik periarfissaqalernissamut meeqqat tamarmik pitsaasumik pisinnaalersitsisumillu atuarnissaannut periarfissat qulakkeerneqarnissaat.
- **Ilinniarsimallutik sulisussanik ilinniartitsineq.** Suliassa qarfimmi ilinniarsimallutik sulisussanik ilinniartitsinermi pineqarpoq meeqqanut inuusuttunullu suliassa qarfimmi ataatsimut isigalugu sulisussaaleqinerup meeqqanut inuusuttunullu suliassa qarfimmi suliniuteqarnermi akimmisaarfiunnginnissaa imaluunniit ataavartumik suliniuteqarnermi sunniuteqannginnissaata qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu assigiinngitsunik suliniuteqarnissaq.
- **Suliniutit nalilersorneqarnerat, malinnaavigineqarnerat uuttortarneqarnerallu.** Suliassa qarfimmi suliniutit nalilersorneqarneranni, malinnaavigineqarneranni uuttortarneqarnerannilu pineqarput Meeqqanut inuusuttunullu periusissap kiisalu meeqqanut inuusuttunullu suliassa qarfimmi suliniutit, taakku pisariaqartutigit iluarsineqartarnissaat siunertaralugu, nakkutiginnissaannut tunngavissat qulakkeernissaat.

Periusissami suliniutissat suliassa qarfiit assigiinngitsut akimorlugit suleqatigiinnikkut ingerlanneqassapput. Arlalitsigut kommunit tamakkiisumik ilaannaasumilluunniit akisussaasuupput taamaalillutillu aamma suliniutinut ataasiakkaanut tunngatillugu aalajangiisinnataallutik. Pisuni allani Namminersorlutik Oqartussat aalajangiisussaapput assersuutigalugu peqqinnissa qarfimmu aamma ilinniartitaanikkut suliniutinut.

Meeqqanut, inuusuttunut ilaqutariinnullu siusissukkut iliuseqarnissaq pillugu neqerooruteqarnissamut aaqqissuussaannikkut akisussaaffiup kommuninit ingerlanneqartunit ilaqutariinnut katsorsaavinnut paatsuugassaannngitsumik inissinneqarnissaa pillugu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassutaanut tunngaviusumik Naalakkersuisut isumaqataapput.

Taamatut piumasaqarnermi isumalluutit sapinngisamik pitsaanerpaamik atorineqarnissaasa qulakkeernissaannut Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni aallussilluni suleqatigiinnissamut pisariaqartitsisoqarpoq.

Aningaasaqarneq

Siusissukkut iliuseqarnissamut ullumikkut aningaasanik immikkoortitsisoqareersimavoq. Borgmesterit suleqatigiinnerisigut Meeqqanut Inuusuttunullu periusissap piviusunngortinnissaa pillugu kommuninik pisussaaffiliisumik suleqatigiinnissaq Naalakkersuisut pilersisimavaat.

Ukiorpasuarini salliutitsillunilu suliniuteqarneq ingerlassasoq Naalakkersuisut naatsorsuutigaa. Naalakkersuisut aamma kommunit isumaqatigiissutigivaat 2012-mi suliasa-qarfimmut isumalluutit amerlanerusut tutsinneqassasut. 2012-mut ataatsimoortumik tapiissutinut isumaqatigiissummut atatillugu kommunit Meeqqanut Inuusuttunullu periusissap atulersinnissaanut atorineqartussanik 10 mio. kr.-inik immikkoortitsisimapput. Naalakkersuisut AIS12-mi suliniuteqarnissamut katillugit 35 mio. kr.-inik immikkoortitsisimapput taamaalilluni kommunit akiliutissaat ilanngullugit 2012-mi katillugit 45 mio. kr.-it suliasa-qarfimmut tutsinneqassallutik.

Aningaasat sunniuteqartumik atorineqarnissaat qulakkeerniarlugu siunissami suliniutit nalilersorneqartassapput. Koruuni ataasiinnarluunniit meeqqat ikiorneqarnerannut atorineqarsinnaasoq maangaannartinneqassanngilaq. Taamaattumik nalilersuinerit tunngavigalugit suliniutit ataasiakkaat ingerlatiinnarneqassanersut imaluunniit aningaasat allatut pingaarnersiuiiffiqineqassanersut aalajangersimasumik nalilersuisoqartassaaq.

Sammissaq 2

Ilinniartitaaneq

Ilinniartitaaneq pillugu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Annertuunik anguniagaqarnermit assigiinngisitaartunillu neqerooruteqarnissamit pingaarnerutillugu pisariissuseq tunngaviusussallu aallunneqassapput. Angusassanik aqutsineq atorlugu sunniuteqarluartumik iliuuseqarnissaq sammineqassaaq.

Kalaallit oqaasii illersorneqassapput, kisianni tuluit aamma qallunaat oqaasiinik ilisimasaqarneq ilinniagaqarnissamut aalajangiisuupput. Suliffimmik sungiusarfissamik ilinniartunullu inissianik amigaateqarneq iliuuseqarfigineqassapput taamaalilluni amerlanerusut ilinniagaqalersinnaassallutik. Taamatuttaaq atuartitsinermi qarasaasialerineq annertunerusumik aallunneqassaaq.

Meeqqat atuarfiannut tunngatillugu pitsaassutsimut nakkutilliinermullu piumasaqaatit kommunit sukateriffigissavaat. Taamatuttaaq nunaqarfimmiit illoqarfimmut ikaarsarneq kiisalu immikkut ittumik atuartitsineq kiisalu inooqatigiinnikkut kingorussat isiginiarneqassapput.

Aammattaq inuusuttuaqqat 15 aamma 18-it akornanni ukiullit immikkut suliniuteqarfigineqarnissaat pisariaqartinneqarpoq, taamaalilluni ilinniartitaanikkut periarfissat akornanni maangaannanginnissaat pinngitsoortinniarlugu. Taamaattumik 15-iniit 18-inut ukiulinnut, inuusuttut ilinniarfiini aallartinniarlutik atuartitaanikkut piginnaasat pitsaanerulersinniarlugit pikkorissartitsinissamut neqerooruteqarnissaq qulakkeerniarlugu ilinniartitaanermut immikkoortitanik pilersitsisoqartariaqarpoq.

Suliassaqarfiit pingaarutillit ikittut iluanni tunngaviusumik ilinniartitaanernik patajaatsunik (bacheloritut) inerisaaneq pingaartillugu ilinniartitaanernut ingerlaqqiffiusunut periusissamik erseqqissumik suliaqarnissaq aamma ungasianiit atuartitsinerup annertunerusumik atorneqalernissaa ataatsimiititaliap inassutigai. Ingerlariaqqinnerit eqqarsaatigalugit (masterit aamma ph.d.) universitetit allat immikkut suleqatiginerisigut ilinniartitaanerit taamaallaat ingerlanneqartariaqarput (tassunga ilanngullugu ungasianiit atuartitsinerup atorneqarneratigut).

Naalakkersuisut isumaliutersuutaat

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaataat Naalakkersuisut isumaqatigaat. Pingaartumik meeqqat atuarfiannut tunngatillugu, tassani piginnaanerit tunngaviusut inissinnissaat ilungersuutigineqassalluni. Tassunga ilanngullugit meeqqat atuarfianni atuartitsissutini piginnaasat qaffannissaat, pingaartumik oqaatsitigut pinngortitallerinermilu atuartitsissutini kiisalu matematikkimi.

Pitsaassuseq meeqqat atuarfianni qaffanneqassaaq siullermik pingaarnertullu meeqqat atuarfianni aqqissuussaanerup nukittorsarneratigut. Perorsaanerimut akisussaaffiup atuarfiup pisortaanut inissinneqarneratigut, taassumalu toqqaannartumik kommunalbestyrelsip ataaniillersinneratigut tamanna qulakkeerneqarsinnaavoq. Taamatuttaaq nunaqarfinni atuarfiit ataasiakkaat illoqarfimmi atuarfimmu atalernissaannik siunnersuutip perorsaaner-

mut akisussaaffik nukittorsarsinnaassavaa. Meeqqat atuarfiata ineriartorteqqinnerani meeqqat atuarfiani ilinniartitsisut immikkut inissisimassapput. Taakku pingaarnertut piginnaasaat tassaavoq atuartitsineq, taamaattumillu taakku piffissaasa allaffissornermi suliasanut atornagu, meeqqat toqqaannartumik atuartinneqarnerannut sapinngisamik atorneqar-nissaa qulakkeerneqassaaq.

Ilinniarfeqarfinni qaffasissutsit assigiinngitsut akornanni ajornannginnerusumik ikaarsaar-nissaa qulakkeerneqassaaq, tassunga ilanngullugu ilinniartitaanermut atatillugu meeqqanut inuusuttunullu nunaqarfimmiit illoqarfimmut nuuttunut nalinginnaasumillu 15-18-inik ukiu-linnut immikkut suliniuteqarnissaaq pisariaqartinneqarpoq. Atuartut ataasiakkaat malinnaa-vigineqassapput taamaalilluni ilinniarfimmit ataatsimiit tullianut nammineq ikaarsaarsin-naanngitsut isumagineqassallutik.

Aammattaaq ilinniarfeqarfinni tamani immikkoortuni anginerusuni, suliatigut ingerlatsiviit suli pitsaanerulersinniarlugit annertuumillu ingerlatsinermi iluaqutissat iluaqutiginiarlugit, atuartitsinermi IKT annertunerusumik aallunneqassaaq.

Inuusuttut ukioqatigiiaat amerlanerujussuit ilinniarnermik aallartitsinissamut naammassisa-qartarnissamullu periarfissaqarnissaaq qulakkeerneqassaaq. Taamaattumik 15-18-inik uki-ullit aamma ilitersuussilluni sulineq eqqumaffigineqarnerussapput, aammalu atuarnermi allanermilu sanngiitsut ikiorniarlugit siunnerfeqartumik suliniuteqartoqassaaq. Taakku saniatigut atuagarsornerunngitsunik pikkorissaanissamut neqerooruteqassaaq, ilaatigut ilinniarfinnut aallarnisarfittut.

Amerlanerusut ilinniarfeqarfinnut isertinniarlugit ilinniagaqarnissamut aporfiit arlallit ikilisinneqassapput imaluunniit piivinneqassallutik. Tassani pingaartumik pineqarput ilin-niartut inaat aamma suliffimmik sungiusarfissamut neqerooruteqarnissamut ajornartorsiutit. Ilinniarfinnit assigiinngitsuniit unitsitsiinnartarnerit suli annertuallaarput, tamannalu annikillisar-niarlugu assigiinngitsunik suliniuteqartoqassaaq, tassunga ilanngullugit ikaar-sarnermi ajornartorsiutit inuusuttunullu ilinniartut inaat amerlanerusut.

Ilinniartitaanermut suliassaqarfimmi unammilligassat ataatsimoortut annertooujussuupput. Suliassaqarfinnut Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassute-qataat tamarmiusut Naalakkersuisut tunngaviusumik isumaqatigaat. Suliassaqarfimmi lu siunissamut ungasinnerusumut ingerlatsinissaaq qulakkeerniarlugu pissutsit arlalissuit suli qulaajarneqartussaapput.

Apeqqutit pingaarutillit erseqqissaavigineqartussat ilaat ataaseq tassaavoq meeqqat atuarfiat pitsaanerpaamik qanoq kivissaneripput, taamaalilluni atuartut amerlanerusut ullumik-kornit ilinniarfinni ingerlaqqinnissaminnut pitsaanerusumik piareersarsimalerlutik. Apeqqut pingaaruteqartoq ilaatigut tassaassaaq meeqqat nunaqarfimmiut meeqqat atuarfianni sapinngisamik pitsaanerpaamik ingerlanissaannut qulakkeerninnissaaq qanoq qulakkiis-saneripput. Ullumikkut piviusuusoq tassaavoq meeqqat nunaqarfimmiut malinnaaniapiloor-tarnerannut pissutaasoq ilaatigut tassaamat nunaqarfinnut ilinniartitsisussarsiniartar-nerup ajornakusoortarnera. Taamaattumik aaqqiissutissat assigiinngitsut misissor-neqassapput. Assersuutigalugu nunaqarfimmi atuarfiup illoqarfimmi atuarfimmut atalilerneratigut, ungasianiit atuartitsinerup annertunerusumik atorneqalerneratigut imaluunniit siusinneru-sukkut meeqqat illoqarfimmukartittarnerisigut.

Apeqqut pingaarutilik alla qulaajaavigineqartussaaq tassaavoq Kalaallit Nunaanni ilinniarfiit suut pigissanerivut. Inuusutissarsiutinut ilinniartitaanerit tamaasa Kalaallit Nunaanni ne-qeroorutigissavagut imaluunniit siusinnerusukkut ingerlanneqartutut inuusuttortatta nunani allani inuusutissarsiutinut ilinniarnissamut periarfissanik atuisarnissaaq annertunerusumik aallutissavarput? Apeqqut siviunerusumik ilinniarfinnut aamma attuumassuteqarpoq.

Taamaattumik Naalakkersuisut ataatsimoortumik ilinniartitaanermut periusissamik Inatsisartuninngaaneertinneqartussamik aamma ukiuni qulikkaani tulluuttuni Kalaallit Nunaanni ilinniartitaaneq pillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinermi najoqqutassanik arlalinnik malinneqartussanik suliaqarneq aallartinniarpaat. Pingaarnertut aallunneqartussaq tassaasaaq meeqqat atuarfiata nukittorsarnissaa, pissutigalugu ilinniartitaanermut suliassarqarfimmi unammilligassavut arlalissuit meeqqat atuarfianni ajornartorsiutinit aallaaveqarmata. 2012-mi upernaakkut ataatsimiinnermi periusissap Inatsisartunut saqqummiunneqarnissaa siunnerfigineqarpoq.

Aningaasaqarneq

Ilinniartitaanermut suliassaqarfik ukiorpassuarni pingaarnersiunerme suliassaqarfittut salliutinneqarsimavoq. Tamanna aamma aningaasatigut isumalluutissani suliassaqarfimmut immikkoortinneqartartuni takuneqarsinnaavoq. Unammilligassaq tassaavoq isumalluutissat pioreersut suli annertunerusumik pissarsiffigineqarsinnaanissaat. Atuartut angerlarsimaffiini, ilinniartut inaannik immaqalu atuarfiit illutaannik piorsaanissamut aningaasat amerlanerusut tutsinneqartarnissaat matumani pineqarpoq.

Sammisaq 3

Inuussutissarsiutitigut suliffeqarnikkullu naalakkersuinikkut ingerlatsineq

Inuussutissarsiutitigut suliffeqarnikkullu naalakkersuinikkut ingerlatsineq pillugu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Pingaarnertigut ataatsimiititaliamit tikkuarneqarpoq pinngortitami isumalluutit sunniuteqarluartumik atorluarneqarneri nuna tamakkerlugu isertitat amerlinerannut iluaqutaasinnaasoq. Tamanna qulakkeerniarlugu ataatsimiititaliamit inassutigineqarpoq eqqarsaatigilluakkamik malittarisassiortoqassasoq, tamannalu peqatigisaanik isumalluutitut akitsuutinik akileeqqusisoqarneratigut pisortat isertitaqarnissaannut tunngavissiisaaq. Suliffeqarfiit isumalluutitik naapertuilluartumik atorluanaanissamik kajumissuseqalernissaannik aammalu sunniuteqarluartumik tunisassiornerup qulakkeernissaanut kajumissuseqarnissamik qulakkeerisumik malittarisassaqarnissaq pisariaqarpoq. Tapersiisarnermut aqqissuussat, iluaqusiisumik nalikillilinnermi maleruagassat, tulaassinissamut pisussaaffiit allallu maleruagassat equngalersitsisut pinngitsoorniarneqatariaqarput. Suliassaqarfiit ilaanni ikaarsaarnermut aqqiissutissanik pisariaqartitsisoqarsinnaavoq, kisiannili taakkua kingusinnerpamik 2020-mi atorunnaarsinneqarsimasariaqarlutik.

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititalimit oqaatigineqarpoq siunissami inuussutissarsiutit ineriartortinnissaannut periarfissat nutaat ammaanngartussaasut. Tassani pingaartumik pineqarput pinngortitami isumalluutitut atasut inuussutissarsiutitigut pilersaarutit annertuut. Pinngortitami isumalluutitik (uulia, aatsitassat, erngup nukinga) atorluanaanissamik annertuumik periarfissaqarpoq, kisiannili iluaqutaasumik pisoqaraluarpalluunniit iluanaarutissat nammineeertutik takkunnaviannngillat, inuiaqatigiinnili unammilligassat ajornartorsiutillu ingerlaannartumik aqqinnaviarnagit. Suliniutit taakku suli annertuumik nalorninartortaqqarput, nunatsinnili sulisinnaasut pisariaqartinneqartunik piginnaasaqarpata aammalu suliniutitut taakkununga tunngatillugu nuttarsinnaappata aatsaat taakkua annertuumik pitsanngoriaateqarnermik kinguneqarsinnaallutik.

Ilinniartitaanikkut nuttarsinnaanikkullu ajornartorsiutit aqqiiffiginissaat tamatumani pisariaqarpoq. Aningaasaqarnikkut imminut nammassinnaalernissamut pitsaannerusumik ilinniarsimasunik sulisussaqaarnissaq aqqissuussaannikkullu allannngortitsinissaq pisariaqarpoq. Suliffeqarfiit kajungilertinnissaannut inuussutissarsiornermilu pilersaarutit nutaat aallartinnissaannut atugassarititaasut pitsaasuusariaqarput. Aningaasaqarneq annikitsuinnaatillugu nunarsuarmut avatangiisimiittumut naleqqiullugu ammasuulluinnarnissaq pisariaqarpoq. Tamanna niuernermut tunngatillugu atuuppoq, kisianni aamma sulisussarsinnaanissamut, immikkut ilisimasalinnik pissarsisinnaanissamut aningaasaatinillu pissarsisinnaanissamut atuulluni. Nunani tamalaani aningaasarsiornikkut ingerlatsinermi maleruagassat ingerlaavartumik allannngorarput, aamma Kalaallit Nunaata unammillersinnaassusianut sunniuteqartunik nutaanik allaanerusunillu piumasaqaateqartoqarluni. Taamaattumik atugarissaarnerput pinngortitami isumalluutiniit isertitanit suli tunngaveqartissinnaanngilarput.

Naalakkersuisut isumaliutersuutaat

Naalakkersuisut isumaat tassaavoq inuussutissarsiutitigut suliffeqarnikkullu naalakkersuinikkut ingerlatsineq imatut aqqissuunneqassasoq inuiaqatigiit atugarissaarnerisa aningaasalersornerinut suliassaqarfik pingaarnersaasutut ilaatillugu. Inuussutissarsiutit nunatsinni isumalluutitsinnik iluaquteqartut nungusaataangitsumik ingerlatsinermik tunngaveqassapput, uumasoaqarnikkut aningaasarsiornikkullu. Tamatuma kingunerisaanik inuussutissarsiortut aallaaviatigut tapiissutinik tunngaveqassanngillat, Nunatta Karsianiit ersarissumik imaluunniit ersinngitsumik suliffeqarfimmut tapiissuteqarnikkut. Peqatigisaanik sulisinnaasunik piumasaqarnerup aamma sulisinnaasunik neqerooruteqarnerup akornanni ataqatigiittoqarnissaata qulakkeernissaa siunertaralugu suliffeqarneq pillugu naalakkersuinikkut ingerlatsineq qulakkeerneqassaaq.

Tamanna inuussutissarsiutini nalinginnaanerusuni, amerlanerpaartaannut tunngatillugu suli Nunatta Karsianiit tapiissutinik pinngitsuuisinnaanngitsuni allanngortitsinissamut piumasaqaateqarfiuvoq. Kisianni aamma sulisinnaasunut, amerlanerpaartaannut tunngatillugu allamik ilinniagaqarnissamut piareersimasariaqartunut piumasaqaateqarfiuvoq.

Ineriartorneq taanna ullormiit ullormut anguneqarsinnaanngilaq. Ineriartornerup oqimaqaqatigiissumik ingerlanissaa Naalakkersuisut qulakkeerniarpaat, taamaalilluni inuussutissarsiornermik allanngortitsineq inuussutissarsiornermik ingerlataqartut allat sulisinnaasunik piumasaqarnerat malillugu ingerlanneqassalluni.

Aalisarnermut suliassaqarfimmut Naalakkersuisut isumaliutersuutaat

Isumalluutininik sunniuteqarluarnerusumik atorluuanikkut aalisarnermi isertitat annertusinnissaat, tamatumalu isumalluutininik iluanaarutit akitsuuteqartinnerisigut pisortat isertitaqarnerulernissaanut aqutissiuusariaqarnera pillugu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap siunnersuutaat Naalakkersuisut pingaarnertigut isumaqatigaat. Aalisarnerpillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinerup ilaata allanngortinneratigut ikaarsaarnermi aqqissuussinernik pisariaqartitsisoqarsinnaasoq Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq Naalakkersuisut isumaqatigaat.

Aalisarnermut tunngasutigut sulianik makkuninnga Naalakkersuisut aallartitsereerput:

- Aalisarnerpillugu inatsisip nutarternerani immikkoortoq siulleq, sinerissap qanittuani aalisariutit nutarterneqarnissaanut aningaasalersuinissamut periarfissanik pitsaanerulersitsisussaaq, tassunga ilanngullugu angallatinik imminut akilersinnaanerusunik pisineq.
- Aalisarnerup aningaasalersornissaanut immikkoortitat pillugit inatsisip naleqqussarnera, angallatit atorsinnaajunnaartut ingerlalluannngitsullu aalisarunnaartinnissaanut oqilisaasineq. Sinerissap qanittuani aalisarnermi aqqissuussinikkut naleqqussaanerup siuarsarinnissaanut AIS 2012 aqutigalugu aningaasat pillugit siunnersuut.
- Aalisartut aningaasaqarnikkut annertunerusumik iluanaaruteqarnissaat pillugu anguniakamut tapersersuisumik qaleralinniarnermi aqutsinissamut ataatsimoortumik pilersaaruserneq, tassunga ilanngullugu aalisarnerup ilaani pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasut atorneqaleneri.

Anguniagaq tassaavoq aalisarnerpillugu inatsisip nutarternerata immikkoortuata aappaa 2012-mi upernaakkut Inatsisartunut saqqummiunneqassasoq. Taamaattumik Naalakkersuisut inuussutissarsiortut peqatigalugit ilaatigut sulineq sammisanik makkuninnga suliarinniffiusoq aallartippaat:

- Raajarniarnermi kinguaariit nikinneranni ajornartorsiut aamma nunat allamiut piginnittuusinnaanerat pillugu apeqqt.

- Tulaassuisussaataaneq.
- Isumalluutinit iluanaarutinit akitsuut pillugu apeqqut.
- Sinerissap qanittuani aamma avataasiorluni aalisarnerup immikkoortinneqarneri.
- Pisassiissutit nammineq pigisat atorunnaarsinnissaannut ilimasaarineq.

Inuussutissarsiutit siuariartorfiusut aamma suliffeqarnerup allanngortinnissaa pillugit Naalakkersuisut isumaliutersuutaat

Ataatsimiititaliap isumaliutersuutaat Naalakkersuisut tunngaviatigut isumaqatigaat aammalu inuussutissarsiutit suliffeqarnerlu pillugit naalakkersuinikkut ingerlatsinermi tamarmiuisumi iluarsaaqqinnissat pisariaqartut nassuerutigalugu. Tamanna inuussutissarsiutinut nalinginnaanerusunut aamma inuussutissarsiutinut siuariartorfiusunut nutaanut sammisumik naalakkersuinikkut ingerlatsinermut atuuppoq, taamatullu aamma suliffeqarnermi suliniutinut tamanut sammisut ilusilersornissaannut pisariaqartitsisoqarluni.

Inuussutissarsiutini tunisassiorluarsinnaasuni sapinngisamik amerlanerpaat sulilernissaat aamma sulisinnaasut immikkoortitaanissaat pinngitsoortinniarlugu ikiorsiissutinut aningaasartuutit ikilisinneqarnissaat annertuumik pingaaruteqartoq Naalakkersuisut isumaqarput. Taakkunani pitsaanerumik toqqammavissiiinikkut inuussutissarsiortunik uummaarissunik ineriartortitsinikkut akileraarutinit akitsuutiniillu isertitat tamarmiuisut annertusineqasapput. Tassunga ilanngullugu avataaneersut anigaasaleerusulersinnissaat sulissutigineqassaaq taamaalillunilu nunap unammillersinnaassuseqarnera pitsaanerulersillugu. Tamanna ilaatigut inuussutissarsiortunut naleqqiullugu pisortat inissisimanerisa naleqqussarnissaannut piumasaqaateqassaaq.

Taamaattumik Naalakkersuisut suliarineqartunik makkunatigut aalajangersimasunik suliniuteqarput:

- Inuussutissarsiutinik siuarsaanermi aqqissugaanerup naleqqussarnera inuussutissarsiutit siuariartorfiusut pingaarnertut sammillugit.
- Tapiissutit 2011-2012-mi misissoqqissaarneri, tassunga ilanngullugu aningaasanut inatsimmi tapiissutit aamma taperseeqatigiisitsinerit.
- Takornariartitsinermik misigisassarsiornermillu inuussutissarsiuteqarnermut nuna tamakkerlugu periusissap nutaap ilusilersornera.
- Aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinni Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartuni piginnittuunermi pissutsit ineriartornerlu pillugit nassuiaat (UKA 2011).
- Nunaoil pillugu nassuiaat (UPA2012)
- Aluminiuliorfissamat tunngatillugu suliniummut tunngatillugu aalajangiinissamat tunngavissiaq UPA 2012-mi
- Assigiiartumik naleqqussaankkut, inuttut suliatigullu ajornannginnerusumik nuttarsinnaalernikkut, piginnaangorsarnikkut erseqqissunillu kajumissaasersuinikkut suliffeqarnerup uummaarissup ineriartortinnera.
- Inuussutissarsiutinik siuarsaanermi aqqissuussinerit nutarterneri UPA 2012-mi suliarineqartussaq.

Siuliani taaneqartut misissueqqissaarnerit nassuiaatillu tunngavigalugit inuussutissarsiutit suliffeqarnerlu pillugit siunissamat ungasissumut naalakkersuinikkut ingerlatsinissaaq pillugu Naalakkersuisut oqaasertalersuiniarput, inuiaqatigiit atugarissaartut siumut sammisumik aningaasalersornissaannut suliassaqarfiup peqataanissaanik qulakkeerinnittumik. Aqqissuussaankkut tamanna Nunap immikkoortuini ineriartortitsinermut periusissami pissaaq, tassani kommunit pissusaaffeqarfiusumik suleqataanissaat aallartinneqarsimalluni.

Aningaasaqarneq

Naalackersuisut isumaat malillugu suliassaqarfik immikkoortillugu amerlanerusunik aningaasaliiffeqqinneqassanngilaq. Akerlianilli siunissami aningaasaliissutit ikilisinneqassapput suliassaqarfik imminut napatissinnaanerulissalluni. Suliffeqarnermi allangortitsinissaq siunertaralugu suliniutit pisariaqartut taamaalillutik aningaasaliissutaareersut iluanni aningaasalersorneqassapput.

Anguniagaq ilaatigut tassaavoq aalisarnermik inuussutissarsiornerup tamarmi Nunatta Karsianit tapiissutinik isumalluuteqarunnaarnissaa. Tamatuma aamma kingunerisaanik imermut aamma nukissiornermi akitigut aalisakkeriviit akikillisaaffigineqarnerat naliiffigeqqinneqassaaq. 2012-mut aningaasanut inatsisissamut siunnersuummi Naalackersuisut tapiissutit 2019-mi atorunnaarsivinnissaat siunertaralugu Nukissiorfinnut tapiissutit ukiumut 10 mio. kr.-inik sipaarfiginissaat ilanngussimavaat. Taamatut ikililerinerup ilaa qanoq annertutigisoq aalisakkerivinnit nammanneqassanersoq Nukissiorfiit siunissami akigititigut aqqissuussinerat pillugu nassuiaammit takuneqarsinnaassaaq, taanna UPA 2012-mi saqqummiunneqarnissaa pilersaarutaalluni.

Taamatut ineriartornermut Inatsisartut toqqammaviliissapput. Allanguinerilli ullormiit ullormut ingerlanneqassanngillat. Inuussutissarsiutit atorunnaarsikkiartortinneqarpata sulisoqarnerup tamatigut eqqarsaatinut ilaatinneqartarnissaa pingaaruteqarpoq. Allangortitsinerup oqimaaqatigiissumik pinissaa Naalackersuisut qulakkeerniarpaat, allangortitsinerit taamaalillutik suliassaqarfinni allani sulisussaaleqilerneq ilutigalugu ingerlanneqassalluni, taamaalilluni inuit ikiorsiissutinit napatinneqalissanatik.

Sammissaq 4

Utoqqaat

Utoqqaat pillugit Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Ukiut inuuffiusartut qaffakkiartorput, tamannalu nuannaarutissaavoq. Tamanna inuunermi atukkat pitsaanerulernerannut takussutissaavoq, kisianni aamma aningaasalersuinermit imaannaanngitsunik unammilligassaqaalersitsilluni. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap missiliorpaa utoqqarnut tunngasuni aningaasartuutit tamarmiusut 2040-p tungaanut 900 mio. kr.-inik qaffakkumaartut. Siunissami atugarissaarnerup aningaasalersornissaa pillugu ataatsimiititaliap inassuteqaataani aningaasartuutit taakkua sillimaffigineqarput.

Kisiannili utoqqarnik paaqqutarinninnerup iluani unammilligassat pissutigalugit utoqqaat pillugit periusissaq suliarineqartariaqarpoq. Periusissami qulakkeerneqassaaq utoqqarnut inissianik naammattunik sanasoqartarnissaa aammalu sulisussanik naammattunik ilinniartitsisoqarnissaa. Peqatigisaanik ataatsimiititaliamit inassutigineqarpoq sammisassaqaartitsisoqarneratigut sungiusarnikkullu kiisalu ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmi isumassuinikkut utoqqaat sapinngisamik sivilunerpaamik imminnut ikiorsinnaassasut.

Aningaasartuutit killilersimaarniarlugit ataatsimiititaliamit siunnersuutigineqarpoq neqeroorutit assigiinngisitaartuutinnissaat pisariaqarsinnaasoq. Pingaartumik illoqarfinni mikisuni isorliunerusunilu kiffartuussinerup qaffasissumiitinnissaa ajornaku-soorsinnaavoq. Kiisalu siunnersuutigineqarluni immikkoortut anginerusut atorneqassasut isumassuinerlu annertuumik pisariaqartitsisunut sammitinneqassasoq.

Pensionisianut tunngatillugu ataatsimiititaliamit inassutigineqarpoq inuit utoqqalinissamat ileqqaartarnerat pinngitsaaliissutaassasoq agguaqatigiissillugu piffissaq inuuffiusoq naapertorlugu utoqqalinersiuteqalernissaaq ukiut qaffanneqassasut.

Naalackersuisut isumaliutersuutaat

Unammilligassat ataatsimiititaliap uparuartugai Naalackersuisut eqqumaffigaat. Taamaattumik Naalackersuisut kommunit suleqatigalugit inassutigineqartutut utoqqaat pillugit periusissamik suliaqarneq aallartinniarpaat. Siunertaavoq periusissaq taanna 2012-p ingerlanerani piareersimassasoq.

Innuttaasunut utoqqaanerusunut tamanut kiffartuussinerup sapinngisamik qaffasissuutinnissaata qulakkeerneqarnissaa siunertaassaaq. Taamatuttaaq kikkut tamarmik sapinngisamik sivilunerpaamik imminnut ikiorsinnaanissaat qulakkeerniarlugu suliniuteqartoqassaaq. Aningaasartuutit killilersimaarnissaat piinnarnagu, kisiannili aamma ataasiakkaat sapinngisamik naleqarluartumik inuuneqarnissaat eqqarsaatigalugu.

Taamaattumik aamma pingaaruteqarpoq kikkut tamarmik sivilunerusumik suliffeqarnissamat periarfissinneqarnissaat. Sivilunerusumik inuussagutta aamma sivilunerusumik sulisariaqarpugut. Inuiaqatigiinnut suli tapersersuisinnaagaanni kialuunniit ilatsiinnarluni pilersor-

neqarnissaq iluaqutiginavianngilaa. Taamaattumik ukiut inuuffiusut amerliartornerinut utoqqalinersiuteqarnissamut ukiut naleqqussarneqartariaqarput. Utoqqalinersiuteqalernissamut allannguinerit soorunami piffissaqartitsilluartumik ilimasaarutigineqassapput, innuttaasut ataasiakkaat taamaalillutik tamatumunnga naleqqussarnissaminnut periarfissaqassallutik.

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq naliliivoq pensionisiat ullumik-kut naammattumik qaffasissuseqartut. Tamanna isumalluarnarpoq. Kisianni utoqqalinersiut-inut aqqissuussat tunngaviusumik allannguuteqartinnissaat annertuumik pisariaqartinne-qarpoq, taamaalilluni ukiut marluk sioqqullugit isertitaasimasunut taarsiullugit maannakkut isertitaasartut tunngavigalugit utoqqalinersiutit tunniunneqartalerlutik. Taamaaliornikkut utoqqalinersiutitut aqqissuussaq siunnerfeqarnerulissaaq maannakkullu tapeqartitsisar-neq pisariinnerulersillugu.

Ataatsimiititaliamit uparuarneqarpoq utoqqalineq inuunerup ilagiinnaraa. Taamaattumik tamanna pilersaarusionsorneqarsinnaavoq. Tamanna utoqqarnik isumassuinissamut, utoqqarnut inissianik eqaannerusumik aqqissuussaasunik annertusaanissamut inuiaqatigiit pilersaa-rusionissaannut atuuppoq, kisiannili aamma ataasiakkaat utoqqalinissamut ileqqaar-nissaannut periarfissaqarnermut atuulluni. Taamaattumik utoqqalinissamut pinngitsoorani ileqqaagaqarnissaq pillugu siunnersuut Naalakkersuisunit tapersersorneqarpoq. Tamatuma utoqqalinermit kikkut tamarmik aningaasaqarnikkut toqqissisimanissaat qulakkiissavaa.

Eqikkarlugu Naalakkersuisut naliliinerat tassaavoq pensionisianut tunngatillugu malerua-gassatigit suliaqarnerup ingerlaqqinnerani Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap siunnersuutaa tunngavigineqartariaqartoq.

Aningaasaqarneq

Kalaallit Nunaata aningaasaqarnerata siunissami atasinnaanera pillugu Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit nalunaarusiaat malillugu utoqqarnut aningaasartuutit 2020-p kingorna malunnaatilimmik qaffattussaapput. Taamaattumik Akilerartarnermut Atugarissaarner-mullu Ataatsimiititaliap inassutigisaatut iluarsaaqqinnerit ingerlannerisigut aningaasa-lersuinissamut pisariaqartinneqartumut tunngavissanik maannangaaq pilersitsereernis-sarput pisariaqarpoq.

Innuttaasut amerlanerungaartut sulilersinnerisigut aningaasaqarnikkut periarfissaqarneq pingaartumik qulakkiissavarput. Innuttaasut katitigaanerisa ineriartornerata annikinne-rusumik aningaasartuuteqarnissamut tunngavissiiffiini pisortat aningaasartuutaat ingerlaa-vartumik aamma naleqqussartassavagut. Kiisalu inuit utoqqalinissamut ileqqaagalersinne-risigut innuttaasutut nammineq akisussaaffimmik tigusinissarput pingaaruteqarpoq.

Sammisaq 5

Sanaartorneq

Sanaartorneq pillugu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Ataatsimiititaliap isumaliutissiisummini sanaartornermut tunngasut immikkoortilugit samminngilai. Paarlattuanik sanaartornermut suliassaqarfik assigiinngitsunut atatillugit ilaatinneqarpoq. Assersuutigalugu ilinniartitaanermut suliassaqarfimmi akimmiffiit anigorniarlugit sanaartornermi aningaasaliinissaq pisariaqarpoq. Ataatsimiititaliamit uparuarneqarpoq sanaartornermi aningaasaliinerit tassungalu atasut akiitsoqalernerit annertunerusumik ataqatigiissillugit isigineqartariaqartut. Taamaattumik sanaartornermut aningaasaliinerit aningaasanut inatsimmiittut kisimik isigineqassanngillat. Aammalu aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinni Namminersortutik Oqartussanit pigineqartuni aningaasaliinerit aamma kommunit aningaasaliineri akiitsoqalernerilu ataqatigiissillugit isiginiarneqartariaqarput.

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliamit tikkuarneqarpoq, isumaliutissiisummi siunertat taamaalillunilu anguniakkat piviusunngortinneqassappata, suliassaqarfimmi makkunani sanaartornermut aningaasaliissuteqarnissaq pisariaqartoq:

- Ilinniartut inaannik amerlanerusunik sanaartorneq, innuttaasut ilaannut assigiinngitsunut siunnerfilerlugit.
- Inuussutissarsiutitigut ilinniartitaanerit ilaanni atuarfiit illutaasa allilerneqarneri.
- Utoqqarnut inissiat pillugit nuna tamakkerlugu sanaartornissamut pilersaarut. Tassunga atatillugu inassutigineqarpoq inissiaqarfinnut assigiinngitsunut atasunik immikkoortunik anginerusunik aamma sammisassaqartitsinerimut neqeroorutini pilersitsinissaq annertunerusumik isiginiarneqassasoq.

Naalakkersuisut isumaliutersuutaat

Sanaartornermut tunngasutigut ataatsimiititaliap inassuteqaataannut Naalakkersuisut isumaqataapput.

Ukiuni aggersuni ilinniartut inaannik amerlanerusunik peqalernissamut aningaasaliinerit pingaartinnissaat pisariaqarpoq. Ilinniartitaanermut politikikkut anguniakkat politikikkut atituumik isumaqatigiissutigineqartut angusinnaajumallugit tamanna aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarpoq. Tamatuma nassatarisaanik, siunnerfigineqartunut assigiinngitsunut atugassarititaasunik pitsaasunik toqqissisimanartunillu qulakkeerisussamik siunertanut assigiinngitsunut ilinniartut inaannik sanaartornissaq pisariaqarpoq, tassunga ilanngullugit atuartut angerlarsimaffii, inuusuttut 16-18-it akornanni ukiullit aamma inuusuttunut 18-it sinnerlugit ukiulinnut, taakku ilai ilaqaqalereersimallutik. Taamaaqataanik inuussutissarsiutinut ilinniartut ilaanni piginnaasat annertusinissaat aamma pisariaqarpoq. Tassunga atatilugit pisariaqartitsinerit ilimagineqartut aallaavigalugit sulianut tunngasunik tamanna anginerusunik nukittunerusunillu avatangiiseqartillugu pissasoq Naalakkersuisut kissaatigaat.

Innuttaasuni utoqqarnut ukiorpaaluit qaangiuppata amerlanerulersussanut siunnerfeqartumik inissianik amerlanerusunik pisariaqartitsineq aamma Naalakkersuisunit isigineqarpoq. Tamatumunnga inuiaqatigiit piffissaagallartillugu piareersartariaqassapput.

Sanaartornermut suliassaqarfimmut Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai sanaartornermik ingerlatsinermit naalakkersuinikkut unammilligassanut allanut atatillugit isigineqassapput. Inissiat suli amerlisarneqarnissaat pisariaqarpoq. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutissiissutaa umiarsualivinni mittarfinilu arlalissuarnik aningaasaliissuteqarnissamik inassuteqaatinik imaqarpoq. Kiisalu suliniutit angisoorsuit Maniitsumi aluminiuliorfissatut ittut sanaartornermi annertuunik aningaasaliinissanik pisariaqartitsinermik nassataqarsinnaapput.

Aningaasaqarneq

Aningaasaliinerit taakku ilarpassui taarsigassarsinikkut taamaallaat pisinnaapput. Akiitsoqarnikkut ingerlatsineq ataatsimoortoq tunngavigalugu aatsaat aningaasaliinerit pillugit aalajangiisoqartarnissaa Naalakkersuisut pingaartippaat. Taamaattumik akiitsoqarneq pillugu politikki Naalakkersuisut suliarilersaarpaat Inatsisartunilu aalajangersartissamaarlugu.

Akiitsoqarneq pillugu politikki tunngavigalugu nuna tamakkerlugu sanaartornissamut periusissaq Naalakkersuisunit piareersarneqassaaq, immikkoortut nunallu immikkoortuisa iluanni pisariaqartitsinernek assigiinngitsunik aallaaveqartussaq, paasiuminarnerulersitsinissamik qulakkeerisussaq, suliassaqarfimmi sunniuteqarluarnerusumik aqutsinissamut aningaasaliifiusussanullu assigiinngitsunut naleqqiullugu aningaasalersuinermi najoqqutassat siunner-suuteqarfigineqassallutik.

Akiitsoqarneq pillugu politikkip aamma nuna tamakkerlugu sanaartornermi periusissap UPA-2012-mi saqqummiunneqarnissaat Naalakkersuisunit anguniarneqarpoq.

Sammissaq 6

Pisortat ingerlatsivii

Pisortat ingerlatsiviinut Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Pisortat ingerlatsiviisa nutarteriffigineqarnissaat Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap isumaliutissiisutaani tamaginni sammineqarpoq, tamanna anguniakkanut saqqummiunneqartunut aamma siunissami unammilligassat sularinissaannut pisariaqarmat. Tamanna suliassaqarfinnut tamanut ataatsimiititaliamit sammineqartunut atuuppoq. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap pisariillisaanernik taamaalillunilu suliat naammassinissaannut annikinnerusumik allaffissornermik pisariaqartitsisunik arlalinnik siunnersuuteqarpoq. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap taamaalilluni immikkoortuni makkunani sunniteqarnerulersitsinissamut periarfissat tikkuarpai:

- Siunnerfeqartunik tapeqartitsinikkut immikkoortullu anginerunerisigut sulisussarsarneq sulisorinniinnarnissarlu.
- Innuttaasuni kiffartuussinermi suliassat, allaffissornerup atuartitsinerullu annertunerusumik digitalinngortinneratigut.
- Akileraarutitut akiliutit, isumaginninnermi akiliutit il.il. isumaginnissaannut Kiffaq konto.
- Maleruagassat pisariillisarneri inatsisit taamaalillutik aqukkuminarnerulerlutik paasiuminarnerulerlutillu.
- Pisortat ingerlataqarfiini sulisinnaasutut periarfissaqartut ingerlareersullu annertunerusumik ilinniartillugit.

Kisianni sunniteqarluarnerulersitsinissaq sipaarniarnerillu kisimik pineqanngillat. Aamma assersuutigalugu kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suliat naammassinneqarnissaannut akisussaaffiup paatsuugassaangitsumik inissinneqarnissaa pineqarpoq. Tamanna pingaartumik meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi atuuppoq. Kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suliat nammatassallu agguarneqartussat suunersut Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliamit paasineqarput ilaali paasinarnatik. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassutigaa utertitsisarnermik aqqissuusinerit tamarmik misissorneqassasut, nalilerneqassaarlu suliat suut kommunimit naammassinneqassanersut, imaluunniit naleqqunnerpaamik nuna tamakkerlugu aalajangersarneqassanersut, siammarlugit isumagisassanngorlugit.

Naalakkersuisut isumaliutersuutaat

Pisortat ingerlataqarfiini tunngaviusumik allannguisoqarnissaata pisariaqartinneqarnera Naalakkersuisut isumaqatigaat, ilaatigut unammilligassat suliassanngortut sularisinnaanngorlugit, ilaatigut killiliinerit periarfissallu atukkgut aallaavigineqassallutik.

Pisortat ingerlataqarfiinik nutarterinermut atatillugu ingerlatitsisussat ilaat tassaassaaq digitalimik ingerlatsinerit annertunerusumik atorneqalerneru. Taamaattumik Naalackersuisut naalackersuisooqatigiinnermut isumaqatigiissutaanni tamanna pingaartinneqarpoq, aamma soqutigisaqatigiit arlallit suleqatigalugit nutaamik IKT-mi periusissaaq piareersarneqalersimalluni. Tassaniissapput suliniutit arlallit, ilaatigut ilinniartitaanermut peqqinnissamullu suliaasaqarfimmi naammassisaqarnerulernerumut annertunerusumik kiffartuussilernerumik iluaqutaasusaaq. Nalunaarsuiffiit ataatsimoorussat pitsaanerusumik atorneqalerneru aqqissuussaannikkut nakkutilliinerup aqqissugaasumik atorneqarnissaanut iluaqutaassaaq.

Naalackersuisut isumaqarput akileraarutigut akiliutit, isumaginninnermi akiliutit il.il. suliarinissaannut Kiffaq konto pillugu Akileraartarnerumut Atugarissaarnerumullu Ataatsimiititaliap isumaa soqutiginarpuoq. Tamanna annertunerusumik sammisaq 7-mi sammineqarumaarpoq.

Pisortat ingerlataqarfiisa nutarterneqarnissaannut atatillugu ingerlatsissutaasoq alla aqqissuussaanerumik siunertaqassaaq. Pisortat ingerlataqarfiini inissisimanagerit akisussaaffiillu agguarneqaneri paatsuugassaajunnaarlugit pilersinneqassapput. Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni, kisiannili aamma assersuutigalugu meeqqat atuarfianni aqutsisut aamma kommunimi qinikkat akornanni. Pisortat ingerlataqarfiini pitsaanerusumik aqutsinerup nalinginnaasumik annertunerusumik isigineqalernissaa tassani pisariaqarpoq.

Kommunit suleqatigeqqissaarlugit unammilligassat taakkua Naalackersuisut sumiiffissarsiniarpaat. Piviusutigut oqallittarfimmit pilersitsisoqarpoq, tassani suliat Namminersorlutik Oqartussaniit kommuninut suliaannngortinnissaat Naalackersuisunit kommuninillu oqallisigineqartarlutik. Suliap ingerlanera taamaalilluni taamatut ingerlavoq. Kommunit suleqatigeqqissaarlugit Naalackersuisut aamma aqqissuussinerit allaffissornikkut eqaatsumik anguneqarnissaat siunertarlugu utertitsisarnerit tamaasa nalilersoqqinniarpaat.

Aningaasaqarneq

Pisortat ingerlataqarfiinik ineriartortitsinerumik siunnerfiusooq tassaassaaq pisortat allaffissornerinut aningaasartuutit millisinneqarnissaat. Taamaattumik suliat Namminersorlutik Oqartussaniit kommuninut suliaannngortinnerini aqqissuussinerit akisunerulinnginnissaat, inuiaqatigiinnuli ataatsimut aningaasaqarnikkut iluaqutaanissaa tunngaviusussaassaaq. Aqqissuussaanerumut Isumalioqatigiissitap inassuteqaataannut tunngaviusut malinneqassapput.

Kisianni pisortat ingerlataqarfiini ineriartornerup malitsigisaanik aamma aallarniutaasunik aningaasartuuteqarpoq pingaartumik IKT-mi. Taamaattumik AIS12-mi IKT-mi periusissat piviusunngortinnissaannut ukiumut 10 mio. kr.-it Naalackersuisunit immikkoortinneqarput. Suliaasaqarfimmi tassani aamma kommuninik qanittumik Naalackersuisut suleqateqarput taamaalilluni kommunit aamma ataatsimut 10 mio. kr.-inik immikkoortitsissallutik.

Aningaasaliinerni sukkasuumik utertitsilluni akiliisarnissaaq pillugu erseqqissumik piumasaqaateqarnikkut aningaasat atugassanngortinneqassapput. Tassa pisortat allaffissorneranni sipaaruteqarnissamik pilersaarutit kinguneqarnissaannut piumasaqaateqartoqassaaq.

Sulineq IKT-mi pilersaaruserluakkamik kommuninut suleqateqarnikkut aqqissuunneqassaaq.

Sammissaq 7

Akileraarutit akitsuutillu, ineqarnermut politikki aamma atugarissaarnermut ikiorsiissutit

Sammissaq 7-mi Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap sulinerani apeqqutit pingaarutillit sammineqarput, tassalu inooqatigiinnermi pitsaanerusementumik oqimaaqatigiisitsinissamut, siunissami atugarissaarnermut aningaasalersuinissamut aammalu isumagininnermut suliffeqarnermullu suliassaqarfimmi naleqquttunik kajumissuseqalersitsinissamut aqqiissuussinernut apeqqut.

Akileraartarnermik ineqarnermillu ingerlatsineq kiisalu atugarissaarnermut tunngasutigut nutarterinissamut Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq akileraartarnermut ineqarnermullu politikkimut kiisalu atugarissaarnermut suliassaqarfimmi iluarsaaq-qinnissanut tunngasunik siunnersuuterpassuaqarpoq. Taamaattumik sammissaq taanna pillugu nassuiaatip immikkoortuata paasiuminartuunissaa eqqarsaatigalugu sammisanut arlalinnut agguarneqarsimavoq. Tassani makku pineqarput:

- Akileraarusiisarneq
- Akileraarutit sunniuteqarluartumik aqutsineq – "Kiffaq"
- Akileraarutit pillugit naalakkersuinikkut ingerlatsineq
 - Inuit akileraarutaat
 - Inuussutissarsiortut akileraarutaat
 - Isumaginninnermi naalakkersuinikkut ingerlatsineq
 - Pensionit pillugit inatsisit
 - Ineqarnermut suliassaqarfimmi naalakkersuinikkut ingerlatsineq

Akileraarusiisarneq

Akileraarusiisarneq pillugu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassutigaa kommunit akileraarusiisarnermut periarfissaat atorunnaarsineqassasoq, taamaalluni inuit akileraarutaat Inatsisartuni aalajangersarneqartalissalluni. Paarlattuanik kommunit ataatsimoortumik tapiissutit qaffannerisigut kommunit taarsiiffigineqassapput. Kommuninut ataatsimoortumik tapiissutit agguarneqarnerini kommunini inuit katitigaanerit eqqarsaatigineqassaaq. Tamatuma aqutsineq pisariillisissavaa peqatigisaanillu suliffiit atorunnaarsinnerinut, pisaqarniapiloornerit assigisaannulluunniit atatillugu isertitat tassanngaannartumik apparnerinut kommunit ataasiakkaat illersorneqassallutik.

Naalakkersuisut isumaliutersuutaat

2011-mi kommunit akornanni akileraarutit procentiini 3 procentpointinik nikingassuteqarput. Nikingassummut pissutaangilaq kommunini qaffasissumik akileraarutitigut procenteqartuni kommuninut allanit annertunerusedumik kiffartuussisoqarsimanera. Akerlianilli kommunini

sisamani aningaasaqarnikkut inuillu katitigaanerisigut tunngaviit assigiingillat. Taamatut assigiingissuteqarneq Naalakkersuisunit annertuumik isumanerluutigineqarpoq.

Kommunit ullumikkut naligiissaarinnermik aqqissuussisoqarneratigut kommunit nukittuut sanngiitsullu akornanni pitsaanerumik naligiissaarineq qulakkeersinnaavaat. 2012-mut ataatsimoortumik tapiissutit isumaqatiginninniutiginerinut atatillugu kommunit akornanni pitsaanerumik oqimaaqatigiissitsinissaq qulakkeerniarlugu sakkussaq taanna atorneqasasooq Naalakkersuisut kommuninut kaammattuutigaat.

Nunami innuttaasut maannakkut assigiingitsumik pineqarnerisa siunissamut atasinnaasumik aqqiiffigineqarnissaa Naalakkersuisunit aalajangiisuulluinnartumik pingaartinneqarpoq. Taamaattumik kommunit killeqarfii akimorlugit innuttaasut akornanni naligiinnerusoqarnissaa qulakkeerniarlugu kommunit akileraarusiisnaanerisa atorunnaarsinnissaanit allanik periarfissaqarnersoq kommunit oqaloqatigalugit Naalakkersuisuni ujartuisoqarniarpoq.

Akileraarutitik aqutsineq sunniuteqarluartoq – "Kiffaq"

"Kiffaq" pillugu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Innuttaasut suliffeqarfiillu pisinnaatitaaffiisa qularnaarneqarnissaat eqqarsaatigalugu, innuttaasunut, suliffeqarfinnut pisortanullu allaffissornikkut suliakkersuinerup annikillisinneqarnissaanik kissaateqarneq, akileraarutitigut akiliutit qulakkeernissaat aamma akiligassatigut kinguaattoorutit amerliartortut ikilisinnissaat pissutigalugit ataatsimiititaliap inassutigaa IT-mi atortulersuutit ineriartortinneqassasut – ataatsimiititaliamit siunnersuutigineqartoq taaneqassasooq Kiffaq – taassumalu ineriartortinnissaa salliuinneqassasooq.

Naalakkersuisut isumaliutersuutaat

Akiliisitsiniarnernik, kinguaattoorutitik, akileraartarnermik isumaginninnermilu akiliutitik aqutsineq ullumikkut annertooujussuujuvoq taamaalilluni annertuumik aningaasartuuteqarfiilluni. Peqatigisaanik pisortanut akiligassatigut kinguaattoorutit inuiaqatigiinni ajornartorsuutit pingaarteqarlutik. Aningaasartuutitik ingerlaavartumik akiliisinnaasut aamma piviusumik akiliisalersillugit aqqissuussinnermik pilersitsisoqarnissaa pingaarteqarluinnarpoq. Taamaangippat aqqissuussinnermi isasoortoqarsinnaavoq, ullumikkut ajunngitsumik akiliisartorpassuit naammaginngitsumik inissinneqarsimasutut misigilersinnaallutik, taakku aamma akiliisarunnaarnissartik aalajangiussinnaallugu.

Kiffaq kontop:

- Pisortanut kinguaattoorutit annertuumik pitsaaliortissavai
- Innuttaasut suliffeqarfiillu allaffissornikkut suliakkersuutai annikillissavai
- Pisortani oqartussanit aalajangiiffigineqartartunut arlalinnut paasissutissat tunngaviusut nukittorsassavai, taamaalillunilu aamma taakkunanani aalajangiinerit pitsaanerulersillugit
- Isumaginninnermi inatsisit malillugit aalajangiinernut atatillugu ilaatigut isertitanut tunngasut pillugit paasissutissanik isumaginninnermi oqartussat pissarsiaqarsinnaasunngorlugit taamaalillunilu isumaginnittoqarfimmi pissutsinik eqquisinnaaneq annertusillugu.
- Pisortat ingerlatsiviini digitalinngorsaaneq ingerlaannartumillu sulineq ingerlalersinnaalerlugu
- Pisortat aningaasartuuteqarnikkut sipaarsinnaalersillugit

Immikkoortumi inatsisitigut piareersaanerup aallartinneqassasut Naalakkersuisut aalajangerput.

Akilerartarnermut tunngatillugu naalackersuinikkut ingerlatsineq

Akilerartarnermut tunngatillugu naalackersuinikkut ingerlatsinermit Akilerartarnermut Atugarissaarnikkullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Inassuteqaatini tunngaviusut pingaarnertit tassaapput sulineq imminut akilersinnaassasoq, aaqqissuussinerlu paasiuminartuussasoq. Aaqqissuussineq akilerarusersueriaatsinik ikittuinnarnik pisariitsuunillu tunngaveqassaaq akilerartarnermi tunngaviusoq tamatigoortuussalluni aammalu pineqartunut ilaasusaanngitsut ikittuinaassallutik. Tamanna arlalinnik iluaqusiissaaq soorlu allaffissorpeq pisariinnerusoq, nakkutilliisoqarnissaanut pisariaqartitsineq annikitsuinnaalluni, peqatigisaanillu agguasseqqittarneq pitsanngorsarneqarluni akilerarusiinermilu ajoqutaasumik sunniuttartut annikillisillugit.

Taamaattumik ataatsimiititaliap siunnersuutigaa sulinermit akilerarut 37 %-imut appartinneqassasoq. Tamanna inuit inuussutissarsiutillu akilerarusersornerisa allanngortinnerisigut aningaasalersorneqassaaq illuutitut akilerarutit atulersinnerannut aamma avatangiisinut akitsuutit annertunersumik atulersinnerannut ataqatigiisinneqassallutik.

- Akilerartarnermi tunngaviusoq annertusineqassaaq. Annertusitsineq isertitat nalinginnerulerisut sunniutissaaq.
- Ingerlatseqatigiiffiit akilerarusersorneri inuit akilerarusersornerisut qaffasitsigissaaq.
- Agguassinerit eqqarsaatigalugit siunnersuutigineqarpoq ajunngitsorsiat akilerarusersorneqanngitsut akunnattumik qaffasissumillu isertitaqartunut annertunerusumik iluaqusiisut atorunnaarsinneqassasut (annikilliartuaartumik). Tassani pineqarput erniatigut ilanngaait, sulinnigiffeqarnermi akiliunneqarluni angalanerit aamma pensionisiassanut akiliinermi ilanngaait.
- Tamatuma saniatigut ataatsimiititaliap siunnersuutigaa illuutit nalingisa akilerarusersorneqarnerisigut, illunik tunisinermi iluanaarutit akilerarusersornerisigut aamma nunamut akileraruteqarnikkut inissianut akilerarusersuineq eqqunneqassasoq.
- Avatangiisinut akitsuutit annertunerusumik atorneqarnissaat ataatsimiititaliap siunnersuutigaa.

Naalackersuisut isumaliutersuutaat

Akilerartarnermut suliassaqarfimmi Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap siunnersuutaani tunngaviusut pingaarnertit Naalackersuisut isumaqatigaat.

Akilerartitsisarnerup aallaavia tassaavoq inuiaqatigiit atugarissaartut aningaasalersornerisa qulakkeerneqarnissaa. Tamatuma saniatigut akilerartitsisarneq aamma isumaginninnikkut isumannaallisaanerit peqatigalugit isertitat agguarnerinut annertuumik pingaaruteqarpoq. Kiisalu akilerarutit innuttaasut pissusilersornerinut sunniiniutitut atorneqarsinnaapput, assersuutigalugu peqqinnissamut imaluunniit sulinerup annertussusianut naleq-qiullugu.

Ataatsimiititaliap siunnersuutaa akilerartarnermik annertuumik pisariillisaanermik nukit-torsaanermillu kinguneqassaaq peqatigisaanillu innuttaasut ataasiakkaat isertitaasa naleqqunnerusumik akilerarusersornissaat qulakkeerlugu.

Akilerartarnermi periaaseq siunissami unammilligassanut naleqqussarneqarsimasoq paasiuminartuq patajaatsorlu Naalakkersuisut kissaatigaat. Sulinerup appasinnerusumik akilerarusersornerata kingunerissavaa sulineq imminut akilersinnaassasoq, peqatigisaanillu akilerarusersorneqanngitsumik sulinissamut kajumissuseq annikillillugu. Maannakkut akilerartarnermi periaaseq ilaatinneqartussaannngitsunik, putoqqutaarinernik ilanngaateqarnissamullu periarfissanik arlalinnik ilaqarpoq, pingaartumik akissarsiaqqortuunut iluaqutaasunik. Tamanna allanngortinneqassaaq taamaalilluta nunami innuttaasut naligiinnerusumik akilerartinneqalissallutik. Akissarsianit isertitat kisiisa akilerarusersornagit assigiinngitsuniit isertitat aamma sulinerunngitsumiit isertitat annerusumik isertitaqarfingeqassapput.

Tamatuma saniatigut akilerartarnermi periaaseq ajornannginnerusumik aqunneqarsinnaassaaq, taamaalilluni innuttaasunut ataasiakkaanut akisunani imaluunniit paasiuminaatsuunani.

Taamatuttooq avatangiisinut akitsuutit annertunerusumik atorneqarnissaat pillugu siunnersuutinut Naalakkersuisut aamma isumaqataasinnaapput.

Inuit akilerarutaat

Inuit akilerarutaannut Akilerartarnermut Atugarissaarnerullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Sulinerumut akilerarusiineq appartinneqassaaq. Tamanna isertitat ajunngitsorsiallu assigiinngitsut akilerarusersornerisigut kiisalu ilanngaateqarnissamut periarfissat ikilisinnerisigut aningaasalersorneqassaaq. Ataatsimiititaliamit siunnersuutigineqarpoq ilanngaait tamarmik tunngaviusumik ilanngaammut 58.000 kr.-inut ataatsimuulersinneqassasut, sulisitsisumiillu ajunngitsorsiat annikitsumik akilerarusersorneqartut imaluunniit akileraruteqanngitsut tamakkiisumik akilerarusersorneqalissallutik.

Pensioninut akiliutit ilanngaatigineqarsinnaajunnaassapput. Akerlianilli pensioninit akiliutit akileraruteqaataajunnaassallutik. Taamaalilluni ullumikkornit annertunerusumik nunami maani pensionit akilerarusersornerat qulakkeerneqassaaq.

Kiisalu aningaasaatigut iluanaarutit akilerarusersorneqalernissaat siunnersuutigineqarpoq, tamannali isertitat akilerarusersornerannut atajunnaassaaq.

Akilerartarnerup taamatut pisariillisarnissaanut tunngaviusunut pingaarnernut Naalakkersuisut isumaqataapput. Allannguutit naligiisitsinerup pitsanngorsarnissaanut iluaqutaasinnaapput. Tamatumunnga pissutaavoq ullumikkut pissutsit arlallit akilerarutaasannginneri pingaartumik akissarsiaqqortuunit iluaqutigineqartut. Assersuutigalugu piginneqataasutunik tunisineq imaluunniit ajunngitsorsiat sulisitsisumit akilerneqartut. Ataatsimiititaliap siunnersuutaata sulinerumut akilerarutit appartinneqarsinnaalersissavai.

Nunami maani nunasisut aallartullu amerlanerisa kingunerisaanik pensioninut akiliutiniit akilerarutitigut isertitassat annertuut annaasarpagut. Tamatumunnga pissutaavoq inuppasuit nunami maani najugaqarnermi nalaani pensioninut akiliuteqarnerminni ilanngaatisarnerat, pensionilli tunniunneqaraangata nunami allami najugaqartarlutik. Pensionitigut akiliutit taamaalillutik nunami pensioneqarlutik najugaqarfimminni akilerarutigisarpaat. Suliassarqarfimmi tamatumani ataatsimiititaliap siunnersuutaata unammilligassaaq ajornanngitsumik aaqqiiffigissagaa Naalakkersuisut isumaqataapput.

Inuit akilerarutaannut tunngatillugu maleruagassat nutaat ilusilersorlugit sulinerup ingerlaqqinnerani suliffeqarnerup pilerinartuunera, ilinniarsimaneq aamma inuiaqatigiinni

pimoorussilluni sulineq Naalackersuisunit immikkut pingaartinneqassaaq. Aamma malerua-gassat isumaginninnermi ineqarnermullu inatsisinut qanittumik ataqatigiinnissaat pingaa-ruteqarpoq. Suliffissaaleqinermit sulilernermit ikaarsaarnermi ataasiakkaat aningaasanik annertusiartortunik atuisinnaanerisa qulakkeerneqarnissaa pingaaruteqarpoq. Peqatigi-saanik nunanut allanut naleqqiullugu akileraartarnerup unammillersinnaassuseqarnissaa pisariaqarpoq taamaalilluni sulisinnaasut pisariaqartumik piukkunnaateqartut Kalaallit Nu-naannut pilerilersinneqassallutik sulisoriinnarneqarsinnaallutillu.

Kiisalu ileqqaarinerit assigiinngitsut tamarmik assigiimmik akileraarusersornissaat qulak-keerneqassaaq. Tassani aningaaserivimmi akiliutiniit erniat, obligationinit erniat, piginneqa-taassutinit iluanaarutit aamma aningaasat nalingisigut iluanaarutit imaluunniit nammineq inissiaammit akiliutit pineqarneri apeqqutaatinnagu. Ullumikkut taamaattoqanngilaq. Aker-lianilli aningaaserivimmi akiliutit ernianit iluanaarutit aamma obligationinit erniat akissar-sianit isertitatut akileraarusersorneqarput, innuttaasullu nalinginnaasut pensioninit pigisanit iluanaarutit akileraarusersorneqarlutik illullu akileraarusersorneqarnatik.

Immikkoortumi inatsisitigut piareersaalluni sulinerup aallartinneqarnissaa Naalackersuinit aalajangerneqarsimavoq.

Inuussutissarsiutit akileraarusersorneri

Inuussutissarsiutit akileraarusersorneri pillugit Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Inuussutissarsiutit akileraarusersornerisa allangortinnissaanut ataatsimiititaliap siunnersuutaa aallaaviatigut inuit akileraarusersornerinut tunngatillugu siunnersuutinit annikinnerupput. Anguniagaq tassaavoq kikkut tamarmik isertitarisaminnik akileraarutitik akiliisarnissaasa qulakkeerneqarnissaa. Tamanna qulakkeerneqarsinnaavoq nalikilliliinissamut maleruagassat sukaternerisigut ingerlatseqatigiiffiillu akileraarutitigut utertoortarnissamut periarfissaata peerneratigut. Taakku saniatigut ingerlatseqatigiiffiit inuussutissarsiortut namminersortut assigalugit akileraarummik akiliigallartassapput.

Inassuteqaatini pingaaruteqartoq alla tassaavoq ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaata inuit akileraarutaattut qaffasitsigisunngorlugu aalajangersarnissaa. Akerlianik Kalaallit Nunaanni ingerlatseqatigiiffinni piginneqataasut akileraartittarneri aamma iluanaarutinit tunniunneqartunut ingerlatseqatigiiffiit ilanngaateqarsinnaanerit atorunnaarsinneqassapput.

Naalackersuisut isumaliutersuutaat

Inuussutissarsiutit akileraarusersornissaannut ataatsimiititaliap siunnersuutaa akileraarusersuinerup nalinginnaasunngornissaatut aamma akileraartarnerup patajaassusiata nukittorsarnissaatut isikkoqarpoq.

Ingerlatseqatigiiffiit akileraaruserneri inuit akileraarusernerisut qaffasitsigilersinnerisigut akileraartarneq pisariinnerulissaaq equnganginnerulerlunilu, taamatullu aamma avaqqutaa-risinnaanerit annikillissapput. Aamma ingerlatseqatigiiffiit isertitaasa akileraarusersorneri annertunerusumik ataatsikkut pisinnaanerulissapput.

Inuussutissarsiutit akileraarusersornerisa allangortinnissaanut siunnersuutini siunertanut pingaarnernut Naalackersuisut pingaarnertigut isumaqataapput taakkulu suliaralugit ingerlatseqqinnissaat siunertaralugu.

Suliassaqarfimmi suliap ingerlateqqinneranut ilassutitut, avataaniit aningaasaliisinnaasut angisuut pilersutsilernissaannut naleqqiullugu Kalaallit Nunaata unammillersinnaassusianut tunngatillugu nunanut allanut sanilliussilluni misissueqqissaarnej Naalakkersuisut maannakkut suliarileruttorpaat. Tassunga atatillugu akileraartarnerup maannakkut aqqissugaa-nerata pingaaruteqarnerata nalilersornera aammalu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap siunnersuutai misissueqqissaarnermut ilaatinneqassapput. Tassunga atatillugu akileraartarnerup iluanaaruteqartitsisinnaanerata aamma nunatsinni inuussutisarsortuniit nunanilu allani aningaasaliisinnaasuniit aningaasaatinik annaaneqaratarsinnaasunik kajungilertitsinissaq pillugu anguniakkatsinnut naleqqiullugu akileraartarnerup sunniutaasa akornanni oqimaatigiittoqarnissaa Naalakkersuisunut pingaaruteqarluinnarpoq.

Misissueqqissaarnej UPA 2012 sioqqullugu piareersimassaaq misissueqqissaarnermiillu paasisat suliassaqarfimmi aallartissallugu Naalakkersuisut aalajangiiffigisaanni inatsisitigut piareersaalluni sulinermut ilaatinneqassallutik.

Isumaginninnermi naalakkersuinikkut ingerlatsineq

Isumaginninnermi naalakkersuinikkut ingerlatsineq pillugu Akileraartarnermut Atugarissarmullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Isumaginninnermi eqeersimaartumik naalakkersuinikkut ingerlatsisoqassaaq, inuit nammineersinnaanngitsut pilersornissaannut tunngavissaq qulakkeerneqassalluni aamma pineqartut nammineersinnaannginnerinut ajornartorsiutit aqqiiffiginissanut iluaqutaassalluni. Maannakkut aqqissuussineq sunniuteqarluannigilaq, tassa maleruagassat paasiuminaatsuummata aamma maleruagassat assigiinngitsumik aqunneqarmata. Taamaattumik aqqissuussineq pisariillisarnejqassaaq annertunerusumillu kinaassusersiunngitsumik piumasaqaatinik tunngaveqassalluni.

Pisortanit ikiorsernejqarniaraanni nammineq pilersorsinnaanngineq, suliffeqalernissamullu piareersimanissaq piumasaqaataassaaq. Taamaattumik sulilersitsinissamut suliniutini peqataanissaq pisinnaatitaaffigalugulu pisussaaffigineqarpoq.

Pisortanit ikiorsiissutit akit nikerarnerannut naleqqussarnejqassapput.

Tapiissutinut aamma nammineq akiliuteqarnissamut maleruagassat akileraartarnermi maleruagassanut ataatigiissarnejqassapput taamaalilluni sulinissamut kajumissuseq allannortinneqarnani.

Tulluusaanermik aqqissuussinermik taaneqartumik sulinerup ingerlatiinnarnissaa pingaaruteqarpoq, tassani suliffissaaleqisut sulisinnaassusiat aamma suliffeqarnerup avataaniinnerinut pissutaasut malillugu immikkoortiternejqassallutik. Suliffissaaleqisunut pisortanit ikiorsiissutisisartunut naleqqiullugu suliniutit tamatuma sunniuteqarnerulersissavai.

Siusinaartumik pensionisiaqarnej inuuneq naallugu ingerlasassanngilaq. Taamaattumik 50-it inorlugit ukioqarlutik siusinaartumik pensionisiaqartut ukiut tallimakkaarlugit nalilersuiffiqinnejqartassapput.

Naalackersuisut isumaliutersuutaat

Isumaginninnermi ikiorsiissutit allanngortinnissaannut tunngatillugu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap siunnersuutaannut tunngaviusut pingaarnerit Naalackersuisut isumaqatigaat.

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap misissuinerani qulaajarneqarpoq, pisortat ikiorsiisarnerat ullumikkut taamatut iluseqartillugu, pisariaqartitsinerpaat naam-mattumik erseqqissumik qulakkeeriffigineqanngitsut. Misissuinerit aamma takutippaat maan-nakkut aqqqissuussineq pisuni arlalinni suliffeqarnissamiit pisortanit ikiorserneqarnissaq imminut akilersinnaanerusoq. Pisortat ikiorsiissutaat inunnut isertitaqarsinnaanngitsunut, nammineq aamma ilaqtaminnik pilersorsinnaanngitsunut isumaginninnermi isumannaal-lisaataassapput, sulili sulinissaq namminerlu pilersorsinnaaneq iminnut akilersinnaassaaq.

Isumaginninnikkut ikiorsiissutinut aallaavisoq tassaassaaq inuit sapinngisamik nammineq pilersorsinnaassasut. Inuuneq naallugu ilatsiinnarluni pilersorneqarnissaq inuiaqatigiinnut imaluunniit ataasiakkaanut iluaqutaassanngilaq. Taamaattumik siusinaartumik pensionisia-qartut akuttunngitsumik nalilersuiffigineqaaqittassapput, taamaalilluni pisartagaqartut suliffeqarnermut uteqqinnissaminnut periarfissaqassallutik. Matumani pingaaruteqarpoq siusinaartumik pensionisiaqartut siusinaartumik pensionisiaqarnissamut pisinnaatitaaffik annaanngikkaluarlugu ullup ilaannaani sulinissamut periarfissaqartillugit maleruagassat eqaatsut qulakkeerneqarnissaat. Peqatigisaanik isumaginninnermi ajornartorsiutit siusinaar-tumik pensionisiaqalernermik kinguneqarsinnaassanngillat. Assersuutigalugu atornerlui-nermik ajornartorsiuteqartut katsorsarneqartassapput pensionisiaqalersinneqassanatik.

Taamaattumik aqqqissuussineq pisariinnerulersillugu maleruagassatigullu aqunneqarsinnaa-nerulersillugu, pisortat ikiorsiisarnerannik aqqqissuussinerup allanngortinnissaanut Naalak-kersuisut isumaqataasinnaapput. Tassunga atatillugu pisortat ikiorsiisarnerannik aqqqissuus-sinerup ataasiakkaat imminut pilersorsinnaanermut kajumissaarutip annikillisinneqanngin-nissaata qulakkeerneqarnissaa pingaaruteqarluinnarpoq.

Naalackersuisut aalajangerput suliassaqarfimmi inatsisitigut piareersaaneq aallartinneqassasoq.

Ineqarnermut suliassaqarfimmi naalackersuinikkut ingerlatsineq

Ineqarnermut suliassaqarfimmi naalackersuinikkut ingerlatsinermut Akile-raartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap siunnersuutaanni pi-ngaarnertut tunngavigineqarput, pisortat ineqarnermut tapiissutaat takussaasun-ngortinneqassasut akissarsiakinnerusunullu siunnerfeqartinneqassasut. Tamanna pissaaq toqqaannanngitsumik toqqaannartumillu tapiissuteqartarnerup atorunnaar-sikkiartorneqarneratigut, ineqarnermullu tapiissutit pitsanngorsarneqarnerisigut. Ullumikkut toqqaannartumik 110 mio. kr.-inik tapiisoqartarpoq.

Inissianut attartortittakkanut inassuteqaatit

- *Aningaasaaliissutinit iluanaaruteqarnissamik piumasaqaat assersuutigalugu ukiut arfinillit ingerlaneranni annertusiartuaartinneqassaaq inissianut pigineqareersu-nut tunngatillugu niuerfimmi agguaqatigiissillugu ernialiussanut naapertuuttun-ngorlugu - ullumikkut taanna 4,5 pct. missaaniippoq.*
- *Aningaasaaliissutinit iluanaaruteqarnissamik piumasaqaat inissiani nutaani ernia-nut pisortat taarsigassarsinerminni akiliutigisassaannut naapertuutissaq – niuer-fimmi ernialiussa.*
- *Allannguinernut naapertuuttumik ineqarnermut tapiissutit iluarsineqassapput.*

Inissianut nammineq pigisanut inassuteqaatit

- *Pisortanit erniaqaratillu akilersugassaangitsunik taarsigassarsisinnaaneq atorunnaarsinneqassaaq.*
- *Erniaqangitsumik akilersugassaangitsumillu taarsigassarsiat ingerlareersut iluarsaaqqinnermi kalluarneqassangillat*
- *Pisortanit taarsigassarsiat annerpaamik sanaartornermut aningaasartuutit 25 pct.-anik angissuseqassapput (annerpaamik 550.000 kr.) aammalu taarsigassarsiat niuerfimmi atuuttutut erniaqartinneqassallutik sivilunerpaamik ukiuni 30-ni ingerlasussamik.*

Piginneqatigiilluni inissianut inassuteqaatit

- *Erniaqarnatillu akilersugassaangitsunik taarsigassarsisinnaaneq atorunnaarsinneqassaaq*

Naalackersuisut isumaliutersuutaat

Ineqarnermut suliassaqarfiup maannakkut aqqissugaanera oqaluttuarisaanermik tunngaveqarpoq aammalu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap suliaanit takutinneqartutut sammiviup allanngortinneqarnissaa pisariaqalivilluni.

Maannakkut attartortunut piginnittunullu ineqarnermut aningaasartuutit appartinnissaannut ukiut tamaasa akileraartarnermiit koruunerpassuit inuiaqatigiit atortarpaat. Paasinarpoq innuttaasunut isertitaqarluartunut aningaasat ilarpasui tutsinneqartartut. Tassa inissiaminnut aningaasartuutivinnik akiliinissaminnut akissaqartunut innuttaasunut tapiissutaallutik.

Ineqarnermut suliassaqarfimmi naalackersuinnikut ingerlatsinermi pingaarnertigut marlunnik siunertaqartariaqarpoq. Siullermik kikkut tamarmik naammaginatunimik inissaqarsinnaalersillugit inissianik naammattunik peqartariaqarpoq. Aappaatut innuttaasut isertitakitsut inissiami naammaginatumi najugaqarnissaminnut akissaqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Ineqarnermut tapiissutinut aqqissuussap iluarsaateqqinneqarneratigut isertitakinnerusut aamma akunnattunik annikinnerusunik isertitaqartartut inissiamut naammaginatunimut suli akissaqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Inissiani nammineq pigisani (piginneqatigiilluni inissiat ilanngullugit) pingaaruteqarluinnarpoq pisortat erniaqartitsinatik akilersugassaangitsunillu taarsigassarsisitsisarnerisa atorunnaarsinneqarnissaa. Maannakkut taarsigassarsisitsinerimik aqqissuussineq akissagissaarnerusut inissiatigut nammineq pilersornissaannut soqutiginnilersinnissaannik kissaateqarnermik aallaaveqarpoq. Inissianili attartortakkani ineqarnermut akiliutit appasissorujussuusimmata (appasimmata) pilerinartuni taarsigassarsisitsinissamut periarfissiisoqarneratigut, nammineq inigisamik pigisaqalernissaq pilerinartuussappat, nammineq inigisanut aningaasartuutit appartinnissaat pisariaqarsimavoq.

Inissiani attartortakkani ineqarnermut akiliutit pissusissaminnut inissinneqarpata nammineq inigisaminnik piginnikkusuttunut pisortat pilerinartorujussuarnik taarsigassarsisitsisarnissaannut tunngavissaarutissaaq.

Akerlianilli nuna tamakkerlugu inissianik piginnittunut niuerfimmi piumasaqaatit malillugit pisortat taarsigassarsisitsisinnaanerat suli pisariaqartinneqassaaq. Tamatumunnga pissutaavoq taarsigassarsisitsisartorpassuit nunap immikkoortuisa ilaanni taarsigassarsitsinissaminnut tunuarsimaartarnerat. Nunap immikkoortuini taakkunani inissianik nammineq pigisaqarnerup unitsinneqarnissaa pinngitsoortinniarlugu immikkoortuni taakkunani niuerfinni atukkat nalinginnaasut atorlugit piginnittunut nutaanut pisortat taarsigassarsitsisarnissaat pisariaqassaaq.

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap siunnersuutaa isumaqarpoq najugaqarnissaq akisunerulissasoq. Tamanna sulinerup akileraarusersornerata appartinneranut atatillugu isigineqassaaq. Paarlattuanilli ineqarnermut aningaasartuutiviit, aaqqissuussinerni paasiuminaatsorpassuarnik erseqqinngitsunilu toqqorterneqarunnaarlutik tamanut erseqqinnerulissapput.

Ineqarnermut suliassaqarfimmi naalakkersuinikkut ingerlatsinermi annertuumik allanngortitsinerit ullormiit ullormut allanngortinneqarsinnaanngillat taamaattumillu piffissami siviisuumi atulersikkiartorneqassallutik. Allanngortitsinerup ilusilersornissaanut atatillugu ineqarnermut akiliutit qaffasinnerusut kingunissaaasa isertitakinnerusunut sakkukinnerutinnissaat Naalakkersuisut pingaartippaat, soorlu aamma inissianik nammineq pigisaqarnermi allannguinerit illunik niuernermit patajaakkunnaartitsinertut sunniuteqassanngitsoq.

Eqikkaanermi Naalakkersuisut naliliinerat tassaavoq ineqarnermut suliassaqarfimmi maleruagassanik sulinerup ingerlaqqinnera ataatsimiititaliap siunnersuutaanik tunngaveqartariqartoq.

Suliassaqarfimmi inatsisitigut piareersaarneq aallartinneqassasoq Naalakkersuisut aalajangerput.

Eqikkaaneq

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaataanut tamarmiunut tunngaviumik Naalackersuisut isumaqataapput. Naalackersuisut naliliinerat tassavoq Kalaallit Nunaata imminut napatinnerulernissaanut inassuteqaatit aqqutissiuisuusut, tamannalu Naalackersuisut pingaarnertigut takorluugaraat.

Inassuteqaatit aallartinnissaannut ullumikkut aallaavissaqarluarpugut. Aningaasaqarneq kingumut oqimaaqatigiisseqqipparput, taamaalilluta iluarsaaqqinnerit pisariaqartinneqartut aallunnissaannut pisariaqartumik eqqissisimasinnaalluta. Nangaassanngilagulli. Aningaasaqarneq qajannartumik tunngaveqarpoq inuillu katitigaanerisa ineriartornerata 2020-mi pisortat aningaasaqarnerat tatisimaleriissallugu. Peqatigisaanik nassuerutigisariaqarparput inassuteqaatit iluarsaaqqinnerillu sivitsorpat aatsaat sunniuteqarsinnaammata. Iluarsaaqqinnerit amerlanersaat oqimaaqatigiissut ineriartorneq qulakkeerniarlugu ukiut qulikkaat ingerlanerini atorunnaarsikkiartorneqartussaapput. Taamaattumik maannangaq aallartittariaqarpugut.

Sammasat makku suliareqqinneqartussatut Naalackersuisunit suussusersineqarput:

- 1 Meeqqat inuusuttullu
- 2 Ilinniartitaanermut politikki
- 3 Inuussutissarsiutinut suliffeqarnermullu politikki
- 4 Utoqqaat
- 5 Sanaartorneq
- 6 Pisortat ingerlatsivii
- 7 Akilerartarnermut, ineqarnermut isumaginninnermullu politikkimik iluarsaaqqinnerit

Immikkoortuni arlalippassuarni aallartilluareerpugut. Pingaartumik meeqqanut inuusuttunullu suliassa qarfinni, tassani Naalackersuisut periusissaq suliarisimallugu taannalu malillugu sulilluni. 2012-p ingerlanerani ilinniartitaanermut periusissaq, inuussutissarsiutitigut suliffeqarnikkullu ingerlatsinermi periusissaq, utoqqaat pillugit periusissaq, aamma nuna tamakkerlugu sanaartornermi periusissaq Naalackersuisut saqqummiutissavaat. Suliassa qarfinni pineqartuni ukiorpassuarnut tulliuttunut periusissat taakku sammiviliissapput. Peqatigisaanik akileraarutitigut, ineqarnikkut isumaginninnikkullu naalackersuinikkut ingerlatsinernik iluarsaaqqinnerit pillugit ataatsimoortumik inatsisiliorneq Naalackersuisut ingerlatissavaat, ilanngullugu piffissamut pilersaarut.

Naalackersuisut naliliipput Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaataasa tamakkiisumik atulersinnissai ukiuni qulikkaani tulliuttuni ingerlanneqassasoq. Taamaattumik inassuteqaatit taakku atulersinneri, tassunga minnerunngitsumik akileraarutitigut, ineqarnikkut isumaginninnikkullu naalackersuinikkut ingerlatsinernik inatsisitigut iluarsaaqqinnerit ilanngullugit, Inatsisartuni amerlasuut isumaqataanerannik tunngaveqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Inassuteqaatit arlalissuit suliassa qarfinnut kommunit oqartussaaffigisaanut akisussaaffigisaanullu tunngasuupput. Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap suliaata atulersinnissaata sulinerup ingerlateqqinnerani kommunit taamaattumik pingaaruteqartumik inissisimapput. Suliassa qarfinni arlalinni kommunit aallartereersimapput. Ilaatigut meeqqat

atuarfiannut tunngatillugu kommunit sakkortunerusumik aallussaqaernerat Naalakkersuisunit naammagisimaarneqarpoq.

Sammasat arlallit pillugit kommuninik suleqateqarluarnermik Naalakkersuisut inerisaareerput. Tassaapput meeqqat inuusuttullu pillugit Borgmesterit suleqatigiinnerat, NIIP-mi suleqatigiinneq aamma suliat kommuninut suliasanngortinnissaannut sulineq.

Suleqatigiinneq taanna nukittorsaqqinneqassaaq Naalakkersuisut kommunillu sammivimmut ataatsimut ingerlaqatigiinnerisa qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu. Kommunit akisussaaffigisaanni sammisat tamaasa pillugit kommuninik pisussaaffiliisumik suleqatigiinnisamat Naalakkersuisut taamaattumik suliniuteqassapput.

Kiisalu politikerit aqqutissanik innersuussisinnaanerat toqqammavissalorsinnaanerallu paasissallugu pingaaruteqarpoq, naggataatigulli inuit ataasiakkaat, ilaqutariit suliffeqarfiillu suliniuteqarnissaat apeqqutaalluni. Uagut nammineq, meeqqagut, ernuttagut aamma siunisami innuttaasunut tamanut toqqissisimanartunik toqqammavissiisumik inuiaqatigiinnik atugarissaartunik peqassappata ilinniartitaanitsinni, suliffitsinni suliffeqarfitsinnilu tamatta annertuumik sulissuteqartariaqarpugut. Akisussaaffik taanna allanut isumagitissinnaanngilarput.

